

DE NIEUWE EEUW

Hoofdred.: Gerard Knuvelde
Broerelaan 3 — Eindhoven.
Redactie-secr.: Paul Kuijpers
Redacteuren: Han Jonkers en
Albert Troost

WEEKBLAD VOOR NEDERLAND

Administratie: Zuid-Konin-
ginnewal 14-18, Helmond.
Abonn.prijs f 8.— per jaar,
f 4.— per half jaar. Giro 60590
Losse nummers 20 cent.

20 October 1945 Jaarg. XXVI

no. 1328 (no. 42)

Het masker afgeworpen

„ROOD FASCISME ACHTER DEMOCRATISCH MASKER”

In dit blad van 14 Juli verscheen, naar aanleiding van de staking in de Rotterdamse havens, een artikel „De les van Rotterdam.” Daarin werd eraan herinnerd, hoe, ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog, bepaalde groepen zich van de nationale opstand tegen Spanje meester maakten om die opstand te doordringen van hun particularistische (i.e. calvinistische) ideologie.

In Rotterdam poogde men een parallelle ontwikkeling tot stand te brengen: onder het mom der hooggeprezen eenheid trachtten de communisten specifieke groepsbelangen naar voren te schuiven; zij trachtten zich meester te maken van de eenheidsideologie om deze te misbruiken voor hun doeleinden. Niet eenheid van allen was hun doel, maar de dictatuur van hun opvattingen onder de leuze der eenheid.

Dit artikel bezorgde mij de opmerking van een door mij hooggewaarddeerd sociaal-democraat, die o.a. meende, dat wij de groeiende verstandhouding tussen communisten en de overige Nederlanders niet moesten verstoren.

Niets zou ons liever geweest zijn dan dat de communisten zich, geleerd door vijf bittere oorlogsjaren, tot waarachtige vaderlanders hadden ontwikkeld. Wij hebben gewacht en door te zwijgen de „groeiende verstandhouding” niet verstoord.

Thans, echter, hebben de heren het nationale masker dat zij zich hadden voorgebonden, afgeworpen: zij blijken niets geleerd te hebben; zij zijn in niets veranderd.

*

Bij schrijven van 1 September heeft de Partijraad van de C.P.N. („De Waarheid”) zich tot het Partijbestuur der S.D.A.P. gericht met het verzoek om samenwerking en eenheid.

Het Partijbestuur der S.D.A.P. heeft eind September negatief op dit verzoek beschikt in een schrijven, dat aan duidelijkheid niets te wensen overliet. Hierop reageerde het communistische blad „De Waarheid” in een serie artikelen van 24 September tot 2 October met een reeks beschouwingen, die ten dele kinderachtig-bedrieglijk van voorstelling zijn, ten dele een bevestiging inhouden van door de S.D.A.P. terecht gewraakte standpunten. Partijen noch parlementarisme behoren tot de attributen van de „democratie”, zoals C.P.N. die begrijpt; wezenlijk voor de C.P.N.-democratie is de „dictatuur van het proletariaat”, die met evenzoveel woorden erkend en gehuldigd wordt. Terecht heeft de S.D.A.P. vastgesteld: „Het gebruik van het woord democratie in verband met Russische verhoudingen is (dan ook) niet meer dan een grof misbruik van dat woord. Dit woord zullen wij herzien op de dag, dat in de Sowjet-Unie de vrijheid van drukpers en de vrijheid van vereniging en vergadering zijn ingevoerd, zowel als een politiek-parlementair systeem met o.a. aan een vrije volksvertegenwoordiging verantwoordelijke ministers.”

De Russische werkelijkheid en de door de C.P.N. voorgestane staats- en maatschappij-„orde” liggen ongeveer aan de antipode van wat naar onze begrippen vrijheid en democratie is.

Tot welke verschrikkingen de zg. democratie en de dictatuur van het proletariaat leidt, zien wij in de onder Russische invloed staande landen in Oost-Europa. Churchill heeft gesproken van de bloedige tragedie, die zich afspeelt achter de voorhang, welke na de Russische bezetting het gezicht op deze landen afsloot. Dezer dagen heeft het Kroatische episcopaat in een herderlijk schrijven een fel protest aangetekend tegen de tyrannie van het Tito-regime. En de heer H. Kemna, aan wiens artikel in Christoffor van 7 October wij de ondertitel van dit relaas ontleen, hing een somber beeld op van wat aan gene zijnde van de voorhang verdoond wordt. (Elders in dit blad meer uit deze stukken).

Vanzelfsprekend zullen wij voor al deze en dergelijke zaken niet aansprakelijk stellen onze brave Nederlandse communisten, die „imperialisme” tieren wanneer een Nederlander een bescheiden strook duitse grond wenst te annexeren als schadevergoeding, maar het toejuichen als Rusland een half werelddeel, inclusief staten als Estland, Letland en Litauen inpalm. Waar echter onze democratische communisten in elk geval wel voor aansprakelijk zijn, dat is voor hun eigen woorden en gedragingen. En deze laten de laatste weken — gelukkig! — aan duidelijkheid niet te wensen over. In de zwaarste crisis die ons Rijk thans doormaakt, namelijk in het Indonesische probleem, hebben deze heren zich niet onttrokken in een Oproep het revolutionaire optreden van den met Japan collaborerenden Soekarno en de daaruit voortgevloeide massabeweging, die „door strijd zijn eis tot zelfstandigheid en vrijheid kracht bijzet”, ten volle gerechtvaardigd te noemen, en de Nederlandse havenarbeiders en zee-

In dit nummer o.a.:

Onze korte verhalen-prijsvraag Pagina 6

ONRUST IN HET HEILIGE LAND
AL SWINGENDE DOOR DEN AETHER
DE MESTVAALT DER MENSHEID
DE VACANTIE

HET LOT VAN DE NEDERLANDSCHE
MONUMENTEN

STIERENGEVECHT ZONDER STIER
DE OPLICHTER MET IDEALEN
KOPENHAGEN GAAT DEN HERFST IN
EEN BELANGRIJK VOORSTEL

Louis Olav Leroy
Hannibal
Jan Hoes, pr.
Hélène Swildens

Alfons Siebers
C. de Groot
Han Jonkers
F. M. v. Helden
drs. de Mast

lieden op te roepen hun sympathie te betuigen met hun Indonesische kameraden. „Hun strijd is onze strijd, want het gaat hier tegen dezelfde reactionnaire politiek, in Indonesië zowel als hier in Nederland!” — aldus het dagelijks bestuur van de C.P.N. van Nederland.

Het bestuur van de S.D.A.P. sprak, in bovenvermelde brief, zijn verontwaardiging uit over de wijze waarop de C.P.N. de Nederlandse regering aanviel, „een wijze die gequalificeerd moet worden als een betreurenswaardig misbruik van de herwonnen vrijheid.” Door haar houding en woorden in de aangelegenheid-Indonesië valt de C.P.N. niet slechts de regering aan, maar het Nederlandse volk. Zij desolidariseert zich van ons volk in deze zware beproeving om zich te identificeren, niet met diegenen die de rechten der Indonesiërs op verantwoorde wijze voorstaan, maar met de vissers in troebel water, met den op de dag vóór de Japanse capitulatie door den Japansen bevelhebber benoemde „regering” der „Indonesische Republiek” Soekarno-Hatta, met de muitelingen, die chaos en ellende over Indië brengen.

*

Ieder mens — ook de communisten — kennen de Koninklijke belofte van December 1942, waarin Indië werd toegezegd te zullen zijn een zelfstandig, met Nederland gelijk berechtigd deel van het Koninkrijk dat soeverein zou zijn in eigen inwendige aangelegenheden. Met de bevrijding van Indië ware het moment aangebroken met man en macht aan het invulling-gaan van deze belofte te arbeiden. In plaats daarvan weet de muitende bende niet beter te doen dan, vóór de Nederlander voet aan wal gezet heeft, een chaos te verwekken; en zij wordt daarin toegejuicht door „De Waarheid” van 1 October. Dit ongehinderd toejuichen van deze tegen ons Koninkrijk gerichte revolutie kan alleen in een waarlijk „democratisch” land plaats vinden. Toch vraagt men zich af, of een dergelijke pertinent anti-Nederlandse houding lijdelijk geduld moet worden. Is het verstandig beleid uit democratische overwegingen de grondslagen van ons Imperium te laten ondermijnen door lieden die alleen gedreven worden door revolutionair sentiment, maar wie elk constructief, laat staan nationaal besef ontbreekt? De Interprovinciale Raad der Gemeenschap Oud-Illegale Werkers Nederland heeft terecht de leden der C.P.N. uit haar Gemeenschap uitgesloten. De leden der C.P.N., die tijdens de bezetting belangrijk werk hebben gedaan, hebben dit naar thans blijkt niet verricht uit nationale overwegingen, maar om partijbelangen te dienen, de belangen van een revolutionaire partij die de dictatuur van het proletariaat voorstaat. Wij moeten ons daarvan distancieren. Wij staan ons volk voor. Niet slechts een deel ervan, — en wel op de laatste plaats alleen dat deel, dat ideologisch besmet is met de pest van het communisme, dat — naar de thans afgetreden leider van het Amerikaanse communistische blad „Daily Worker” verklaarde — „beoogt het vestigen van tyrannie op de menselijke geest.”

*

„Een van de eerste doeleinden die de verenigde volken zich in de oorlog hebben gesteld is, de wereld vrij te maken van vrees voor nieuwe fascistische gewelddaden.” Aldus „De Waarheid” van 2 October. Behoeven wij te ontkennen, dat de wereld leeft in vrees voor nieuwe fascistische gewelddaden? De wereld vreest de wolf in schaapskleren, het „rood fascisme achter democratisch masker”, de dictatuur van het proletariaat. Dit doel van de oorlog, het opheffen van deze vrees, is allerminst bereikt.

GERARD KNUVELDER.

AL SWINGENDE DOOR DEN AETHER

De heer Draailust, chef van de afdeling grammofoonplaten was druk bezig met het afstoffen van de verschillende glanzende ebonieten schijven. Elken keer nam hij er voorzichtig een uit het rek, zorgend, dat zijn nagels, die hij trouwens uit voorzorg had geknipt, de platen waarin zooveel schoons lag bestorven, niet zouden bekrassen. Vooral de symphonieën lagen bijzonder dik onder het stof. De luistervinkenschaar had een broertje dood aan symphonieën. Ze waren te lang, er zat niet genoeg swing in. De omroep was er maar wat aan gekocht. En er lagen stapels van die saaie Doornroosjes. Meerzijdige verveling!

Een enkele maal kwam er wel eens een dringend telegram: Speel me vanavond om negen uur die symphonie met die langgerekte stukken, of de eerste van Shostakowitch, of de Bolero eens voor. We hebben een spelletje bridge en voor dien tijd moet ik mijn schoonmoeder in slaap hebben.

Telegrammen vol listige berekening, vol van de weergalm van huiselijk kunstgemis. Nu en dan werd er gevraagd om de afscheidssymphonie, of de symphonie met dien uitval van de pauken. Bij voorkeur te spelen tusschen elf en twaalf. De heer Draailust, doorkneed in het draaien van schijven, weet heel goed, dat men deze symphonieën laat overkomen om gasten op een artistieke manier te beduiden, dat het tijd is om op te krassen. Nee, weinig kunst en veel stofwerk in de afdeling klassieke muziek. Maar des te meer leven en vertier in de afdeling swing en hot. Na den oorlog is de begeerte naar Cubaansche songs en klassieke jitterbugs nog zeer toegenomen. Op het oogenblik kan de omroep zich al bedruipen van moonlicht serenades, bonte jazz-treinen, grijnslachende saxophoons en weenende zagen alleen. Er is trouwens een petitie binnengekomen van een groep integrale luistervinken onder het motto: Terug naar de klanken van het zuivere oerwoud.

Door de geruischloze draaideur slingert zich behendig de kwieke gestalte van Rossini, de omroeper met de fluweel-gestoffeerde stem, buitengewoon geliefd in den lande, omdat hij de nieuwsberichten, al zijn ze nog zoo beroerd, steeds met een weemoedig-gevooid Frank Sinatra-accents weet te zeggen. Hij heeft zelfs aanbiedingen ge-

kregen uit het buitenland, om daar het laatste nieuws te komen voordragen, maar hij geeft de voorkeur aan het vaderlandsche nieuws.

Rossini slaat den heer Draailust joviaal met een grammofoonplaat van het Philadelphia-orkest op het hoofd. (de plaat wordt alleen maar gebruikt als passende muzikale omlijsting bij schokkende gebeurtenissen, en sinds den vrede komen die niet meer voor, en het is ook niet erg, al loopt die een beetje krom, want ze moet toch zachtjes weg sterven in den aether, want daarna volgt altijd de meditatie).

Wat gooien we vandaag zoo al in den aether?, roept hij populair. Hij neuriet en humt, om te luisteren of zijn aethervermaarde stem niet geleiden heeft van de ochtendmist.

Bespreking van het omroep menu van vandaag.

„Je bent al weer te laat” de heer Draailust kijkt hem afkeurend aan. „De ochtendgymnastiek heeft zich zelf weer moeten aankondigen. Dat is nu al de derde maal, dat je de ochtendgymnastiek mist.”

„De ochtendgymnastiek kan wel voor zich zelf zorgen.” De heer Rossini trekt grimassen voor een spiegel en hij vergelijkt de kleur van zijn das met zijn pak en zijn haren. Hij is aan het studeeren voor televisie. Stel je voor, dat zijn stem straks niet meer zou passen bij zijn gezicht, en dat zijn luistervinken hem zullen schrijven, dat zijn nieuws lang zoo goed niet meer klinkt sinds hij die dorre bruine das aan heeft en dat hij er soms zoo slap perig uitziet.

„De omroepdictator is er nog niet”, zegt de heer Draailust. „Ik heb maar vast de rhapsodie in vermiljoen gedraaid van meneer Gerstewijn.”

„Hebben we vandaag die gesproken

brief over: Zelfbeheersching en de nieuwe distributie van gedistilleerd?” „Ik zou dat nog maar eens van buiten leeren. Het is: zelfbeheersching, de nieuwe distributie van gedistilleerd, en een nieuw vruchtbaar arbeidsveld voor onze justitie. Je maakt je er veel te gemakkelijk af.”

„Och ja, natuurlijk, ik was er gisteren trouwens zelf bij. Ik heb in lang, zoo'n brandende kwestie niet over m'n tong gehad.... (hij laat dit instrument klakken) stil, daar heb je hem.”

De heer Aetherknecht valt luidruchtig binnen, wapperend met programmavellen. „Ik hoop, dat het vandaag Woensdag is”, zegt hij bezorgd, „want anders moet het gereformeerde aardappelschoteltje van meneer Kerensky vervallen. Ik heb een hoop klachten gekregen van huisvrouwen, die de vorige week vergeefs gewacht hebben op de fantasie van gedroogde bananen met bessensap, omdat we die er Dinsdag hebben doorgedraaid. Dat moeten we niet meer doen, jongens, we moeten ons houden aan de goed volksche, ingevreten sleur.” „Wat jaag je vandaag al zoo den aether in, boss?” vraagt Rossini.

„Er zijn klachten gekomen, dat we te veel symphonieën draaien. Als we de aether daarmee nog lang verpesten” — schrijft er een — luistert hij in het vervolg alleen nog naar Radio Bolsjewiki. Jongens, zorg dat we niet te geleerd worden, en dat we niet uit den toon vallen bij de proletarische tendenzen in Europa.”

Precies dus als met papier”, mompelt de heer Draailust, „de aether slikt alles, en laat geen echos na.” En hij vervolgt wijsgeerig en daarom nogal geheimzinnig: „De echos van den aether zijn de vingerafdrukken van de misdaad. Wij zijn bezig de volmaakte misdaad te plegen.” En hardop: „Ik heb van de week pas drie symphonieën gedraaid, en daarvan was er een nog aangevraagd voor een gouden bruiloft. En de andere twee heb ik gedraaid op oogenblikken, dat bijna niemand er aanstoot aan kon nemen.”

„Heel goed”, zegt de heer Aetherknecht, „we moeten veel meer in de richting van de Waaiakikies. De menschen zijn sinds den oorlog gewend aan geraas, geef ze geraas, en zorg, dat ze niet in hun stoel vastkleven, maar al swingende op de been kunnen blijven.”

„Hebt U al nagedacht over dat idee van mij: de gesproken vloek”, vroeg Rossini.

„Zeker, die rubriek heb ik vannacht met mijn vrouw gerepeteerd. Ik geloof wel, dat het zal inslaan, en dat er behoefte aan is. Begint U er maar mee na het lunchconcert. We moeten meer van die gesproken dingen hebben.”

„We zitten er al goed in”, zegt de heer Draailust.

„We hebben al de gesproken brief, het gesproken dagblad, de gesproken film, de gesproken belasting-aanslag, het gesproken dierenhoekje, ons gesproken tuintje, ons gesproken postzegelalbum, en volgende week begint onze gesproken echo uit Parijsche modehuizen....”

„Ja, ik weet er alles van. Luister nu naar het programma van vandaag”, zegt de heer Aetherknecht en slaat de omroepvellen open. Na de ochtendgymnastiek en de waterstanden (waarom was het water gisteren zoo laat binnen?), krijgen we van 8 tot 10 een platenconcert met graag gehoorde jazzbewerkingen van klassieke meesters, wat geschikte Bach-parafrazen van de Swing-Rhythmiekers, dat ding op de G-snaar is er ook bij; de prélude van Rachmaninoff op zijn jitterbugs. (Die kerels zullen wel blij zijn in den muze-hemel, dat er nu eindelijk ook eens op hen gedanst kan worden, dat is hun kans op tweede jeugd, onsterfelijkheid in de eerste versnelling.) Van 10 tot 12 hebben we dan ons groot klassiek jazzconcert. Vervolgens neurieën de Wawa's was een half uur, en dan komen de zingende sprinkhanen onder leiding van Donald Duck. Daarna ons gesproken politiek debat. Dat kan wel aardig worden. Ik zet vandaag de personalisten tegenover de kapitalisten. Na een half uurtje karakterstukken speelt dan Zilverman met zijn Noveltie Serenaders. Van 4 tot 5 Louis Levy and his orchestra. Ons gesproken tafeltjedesje valt uit, en daarvoor in de plaats krijgen we Armstrong and his orchestra. Het filmuurtje gaat over Felix de kater, en daarna een historische beschouwing over negro-spirituals, omlijst door platen van Paul Robeson en Jan Kiepura. 's Avonds loopt dan de bonte jazz-trein met Nat Gonella als machinist en Vio Lewis als conducteur. Na de nieuwsberichten zingen dan nog de gemarineerde zusjes wijsjes uit Kentucky That's all folks.”

HANNIBAL.

BRIEF UIT ENGELAND

Onrust IN HET HEILIGE LAND

Er staan weer méér soldaten op wacht in de schaduw van de muren van Jeruzalem, en patrouilles gewapend met machinegeweren klimmen de uitgesletten trappen van de nauwe straatjes, en over de gehele stad hangt een spanning, die herinnert aan de moeilijke maanden van een jaar of zes geleden. Er zijn weer dreigingen van allerlei kanten: Joodsche terroristische organisaties hebben een soort ultimatum gericht aan de Mandaats-overheden, Arabieren met een sterk nationalistisch karakter hebben bedreigd met moeilijkheden in geval de Engelsen de eisen der Zionisten inwilligen, de Engelsen hebben hun troepencontingenten in Palestina versterkt.

Nu de wereldoorlog is afgelopen, hebben de Zionisten het verstandig geacht een nieuwe campagne te beginnen voor de vestiging van een Joodse Staat in Palestina. Europa, zo zeggen zij, bevat nog tienduizenden Joden die nog geen steen hebben om hun hoofd op neer te leggen, tienduizenden die Europa willen verlaten en de vervolging willen vergeten, tienduizenden ook die na de nederlaag van het Duitse Nazisme toch weer in Parijs, in Praag, in Polen en in Engeland zelf een nieuwe golf van Anti-Semitisme voelen. Zij noemen zichzelf de „bedelaars voor recht”, aangezien Palestina hun rechtens toe zou komen volgens de bewuste Balfour-Verklaring van 1917, waarbij de Britse Regering de oprichting van een Joodse Staat in Palestina goedkeurde. Dat was 1917, en in de daar opvolgende twintig jaar nam de Joodse bevolking van Palestina zodanig toe, dat de Arabieren het welletjes vonden. Als nu de Palestijnse Arabieren maar een klein

volkje hadden uitgemaakt, dan zou Engeland aan de Joden geen moeilijkheden in den weg hebben gelegd. Helaas, het ontwakende Palestijnse Arabieren viel samen met het ontwaken van de gehele Arabische wereld, Egypte, Iran, Syrië en Irak, en Arabië zelf! En als die Arabische wereld nu maar bestaan had uit woestijn en uit sporadische oases! maar er is petroleum en katoen; en er zijn vlootbases, en er is dat zorgenkind: het Suezkanaal. Engeland kan zich niet veroorloven de gehele Arabische wereld tegen zich in het harnas te jagen, en dat was de uiteindelijke oorzaak van het Engelse Witboek van Mei 1939, waarvan de voornaamste punten als volgt kunnen worden samengevat: 1. Joodse immigratie gedurende de volgende vijf jaar slechts in een zodanige omvang, dat de Joden nooit meer dan één derde van de totale bevolking uitmaken.

2. Na die periode van vijf jaar zal Joodse immigratie worden stopgezet, tenzij de Arabieren zelf anders zouden beschikken.

Er werd destijds berekend, dat voor die bewuste vijf jaar ongeveer 10.000 Joden per jaar naar Palestina mochten vertrekken. Bovendien zou de Hoge Commissaris nog 25.000 Joden extra toelaten, wanneer hij ervan overtuigd was, dat hun onderhoud in Palestina verzekerd zou zijn door steun van bloedverwanten

of organisaties. Dat was dus voor de periode 1939—1944 een totaal van 75.000. De periode is om; het blijkt, dat er rond het midden van dit jaar 66.000 Joden in Palestina waren gearriveerd, en dat het maximum aantal immigraties de tienduizend dus niet meer zou mogen overschrijden en dát, terwijl tien duizenden, wellicht honderdduizenden Joden een plaatsje in Palestina verlangen....

De campagne van de Zionisten is dus op de eerste plaats gericht tegen het Witboek van 1939, maar hun positie is in de theorie sterker dan in de praktijk. De leiders van de Labour-partij hebben in 1939 heftig geprotesteerd tegen het bewuste Witboek. Individueel genomen hebben bijna alle vooraanstaande Ministers van het huidige kabinet een pro-Joodse oplossing van de Palestijnse kwestie in een of andere redevoering gepromoveerd. Maar nu het op daden aankomt.... Het feit, dat Engeland nu een Labour-Regering heeft, doet nog niets af aan het feit, dat er in de Arabische wereld nog steeds petroleum is, katoen, vlootbases, en een nationalisme dat groeit. Er is reeds een Pan-Arabische Unie, en elk voorstel inzake Palestina valt nu onder de scherptoeziende blikken van Egypte, Iran, Syrië, Irak en Arabië. Die Pan-Arabische Unie

bezorgt Engeland wel enige moeilijkheden inzake Egypte, dat volledige onafhankelijkheid wenst en het terugtrekken van alle Engelse troepen, doch de Britse diplomatie staat zeer welwillend tegenover die Unie, waarin het Britse „Foreign Office” een tegenwicht gezien heeft tegen de Indische onafhankelijkheid. De suprematie der Mohammedanen, aldus bepaalde diplomaten, geeft Engeland een beter houvast op Voor-Indië, omdat die suprematie automatisch de eenheid tussen de Indische Mohammedanen en de Hindoes zou verhinderen. Dat is ook inderdaad waar gebleken. De Mohammedaanse partij in Britsch-Indië is de grootste struikelblok voor Indische eenheid. Doch een dergelijke politiek maakt het Engeland bijna onmogelijk, de Joden ook maar enigszins tegemoet te komen bij het zoeken naar een oplossing voor Palestina.

En weer ligt de onrust als een schaduw over het Heilige Land. Weer worden tal van oude en nieuwe voorstellen onder ogen genomen. Men bestudeert opnieuw de mogelijkheid van 'n praktische verdeling, ofschoon geen der beide partijen er genoeg mee zal nemen. De Zionisten hebben hoopvol uitgezien naar interventie van Amerika, doch die interventie zal niet zo voordelig zijn, want ook de Verenigde Staten hebben belang bij vriendschap met de Arabische wereld. Amerikaanse maatschappijen hebben petroleumbronnen in Arabië en Mesopotamië, Amerikaanse diplomaten wensen vlootbases in de Arabische belangensfeer en gunstige handelsvoorwaarden, en met dat alles wordt de Arabische wereld zich bewust van haar eigen waarde.

Bangor. Louis Olav Lerol.

De MESTVAALT der mensheid

JAN HOES, Priester

Wanneer doorheen de eeuwen de generaties elkaar zullen overleven, hoe diep de weedom van de tweede wereldoorlog was, dan zullen zij als het meest lugubere bewijs verhalen van de dierlijke ellende der concentratiekampen. De helden, wier leven daar werd geroofd en gedood door met intellect vergiftigde diakenen, worden door ons nu en dan artistiek of smakeloos herdacht op de grond, die hun bloed heeft gedronken. Men hijst een vlag halfstok, legt een krans, en zegt, dat zij hun leven lieten voor het vaderland. Het vaderland zal hun dood wreken en na een minuut stilte gaat het krakelen der overgebleven vaderlanders weer door. Als straks Volksherstel is uitgeput en vergeten, gaan de nagelaten betrekkingen naar de bedeling en zitten de invaliden weer aan de deuren van de kerk. En geen der gestorven gevangenen kreeg een uitvaart op staatskosten.

Maar meer dan door conventies worden de besten dezer helden onteerd door de gedachte, dat hun bloed wraakroepend is. Altijd zal het bloed der martelaren het zaad ener nieuwe christenheid zijn, en hun niet te prijzen offer was niet nationaal begrensd maar mondiaal van omvang. Het reikte tot in de hemel. En de tragiek is hierin gelegen, dat zij geen martelaren worden genoemd: hun beulen hebben het bewust ontkend, om ook de zin van het lijden te ontnemen. Uit niets mocht ook maar vermoed kunnen worden, dat hun dood een sterven was voor de zaak van Christus. De S.S.-leiding, die verschillende afvallige katholieken telde, kende haar Kerkgeschiedenis, en wilde tot elke prijs voorkomen het tafereel van een Laurentius, die zingend op de rooster lag. De eeuwen zouden het nooit vergeten! Adolf Hitler was doodsbenauwd zich in dit opzicht te compromitteren voor de wereldgeschiedenis (Rausschnig). En wij, de vrienden der gevangenen, verklaren nooit hun marteling te zullen vergeten, maar aarzelen om hun martelaarschap te erkennen. Dit is een materialistische droefenis en de zoveelste overwinning van de Germaanse geesteloosheid. Immers als God ons deed weten, dat zelfs geen haar van ons hoofd wordt gekrenkt zonder Zijn zorgende voorzienigheid, dat geen mus uit de dakgoot valt zonder de belangstelling van hierboven, hoe is het dan mogelijk, dat wij geen plaats weten voor deze van Godswegen geteisterden in het plan der Voorzienigheid? Alsof God hun kwelling hoogstens oogluikend en zonder bedoeling heeft toegelaten en niet positief aanvaard! Zulk een opvatting is onterend zowel voor de Voorzienigheid als voor het lijden Christi, waarvan hun passie een voltooiing was, en de christenheid zal hen moeten rehabiliteren voor de wereld — niet door wraakoefening — maar door het monument der martelaren. Want meer dan voor hun vaderland hierbeneden zijn zij bloedgetuigen voor de zaak van den Koning der koningen. In de diepste kernen toch ging de strijd om de voorrang der rechtvaardigheid boven verkrachting van het recht, om het herstel der geschonden liefde tussen de volken, die de wereld bewonen, om een menswaardig bestaan, zonder welk geen gezonde godsdienstigheid mogelijk is, en voor een vaderlandse gemeenschap, die een afbeelding, een tijdelijke projectie heet te zijn van de Gemeenschap der Heiligen hiernamaals.

Intussen zijn we nuchter genoeg om in te zien, dat al deze verheven bedoelingen niet louter de inzet waren van de Big Three, de oorlogsproducenten, het gros der soldaten en zelfs niet van de gevangenen, maar voor de besten onder deze laatste is dat bewijs gegroeid door de langzame ellende. Toen de dingen, die ons dagelijks afleiden van het „unum necessarium“, hun ontnomen waren, is als een genade het inzicht tot hen gekomen, dat het ging om de ideologie van God, om de soevereiniteit van de Drie Aller-grootsten, van Vader, Zoon en Heiligen Geest. Maar de interneringsgenade heeft meer uitgewerkt in deze bevoorrechte kinderen Gods. Zij hebben de kern vermoed van het mysterie, dat er aan Christus lijden iets ontbroken heeft. In een tijd, waarin de zonde tot een God-welgeval-lige daad werd verklaard, waarin men meende — juist zoals voorspeld was — door het martelen der goeden de Hemel een dienst te bewijzen, in een tijd, waarin het niet te noemen en eindeloze kwaad bagelijks als een verpestende damp van de aard opsteeg tot voor Gods aanschijn, was het hun een lust een balsemgeur voor God te zijn en heeft God Zich luttel lof bereid uit hun riekend lijf en hun verdoofde geest. Temidden van de zondevlod hebben zij een nieuwe zondvlod van de wereld afgewend en het evenwicht in de Heilsoeconomie tussen zonde en

voldoening, tussen mensen en God bewaard of hersteld. Velen hadden gedroomd in een huisgezin mee te mogen werken aan de voltooiing der schepping, zij werden geroepen tot voltooiing der Verlossing zonder dat zij priester waren en zonder dagelijks sacrament. Terwijl wijzen hun dienstbaarheid weigerden aan de Allerhoogste Wil, werd die Wil pijnlijk aan duizenden anderen vervuld door de gedwongen dienstbaarheid aan hun bewakers. Zij waren de Jobsgestalten onzer Twintigste Eeuw en slachtoffers van onze degeneratie. Zij zijn een schouwspel geworden voor engelen en mensen met doornenkronen van prikkeldraad, met het lijden als brood voor hun honger, zoals Jezus de dorst moest proeven; gesleurd naar een goddeloos land, zoals Jezus was uitgestoten uit de stad van de Eredienst. Als een schurftig dier langs de straat gestorven tijdens arbeidscommando's.

Zoals de beulen op Golgotha timmerden langs de weg. „Een worm en geen mens meer“, verzegde David van den Christus. Toen de wonden van den Gekruisten ons niet meer boeiden, werden zij opnieuw geslagen in de besten van ons volk. Toen de liefde, dat enig kenmerk der gedoopten, verkoelde, werden de stigmata brandend in hun vlees.

„Hun handen droegen bloemen en gebeden,
Hun handen beurden Nederland naar God.“
(Jac. Schreurs.)

De met prikkeldraad omheinde kampen waren de arena's en colosseums van onze dagen, waarin zij het spectaculum waren, de keurbende van den Goddelijken Geest en de prooi voor geuniformeerde wilde dieren.

Men heeft deze bedevaartplaatsen met vlammenwerpers uitgeroeid en tegelijk schijnt de herinnering gedood, die zij verdienen. Zij zijn gestorven niet enkel opdat wij het land zouden bezitten, maar wij pelgrimeren naar de hemel in de kracht van hun offer. Zij hebben een deel van onze zondigheid mede uitgeboet. Het zal later openbaar worden, wat het Mystieke Lichaam te danken heeft aan hun marteldood, en gelukkig is het land te noemen, dat zulke mensen heeft voortgebracht.

Wij mogen de Hemel op onze knieën erkentelijkheid betuigen, dat er nog genoeg gevangenen zijn teruggekeerd, om ons deze blijde boodschap te brengen, en meer dan boodschappers zijn zij zelf de geestelijke dragers van het Evangelie der liefde. Terwijl wij verwacht hadden, dat hun haat onuitwisbaar zou zijn en als een erfzonde zou worden voortgeteeld van geslacht op geslacht, bleken de meestgelouterden onder hen in het geheel geen haat meer te bezitten. Uit hun verbeten wil, hun toorn en hun wanhoop, hun vrijheidshonger en de wetenschappelijk toegebrachte kwetsuren, uit de duizend dingen, die geen beschaafd mens noemen mag, is in hen de liefde gegroeid, die sterk was als de dood. Want als de vrucht der liefde nooit zonder pijn tot stand komt, hoe zou dan de liefde zelf zonder smart geboren worden? De gekwetste Liefde Gods werd openbaar in hun gekwelde lichaam en tegelijk medehersteld. Zij hebben vergeven, opdat zij zuiver konden staan voor God. Met de afbraak van het leven brak in hen de verbittering en werd hun haat tot liefde omgesmeed. Zij hadden medelijden met de scharen en hebben Gods honger gestild. Misschien is dit proces, het doden van het dier in hun eigen borst, hun grootste pijn geweest, maar het einde was de vreugde, die alle begrip te boven gaat. Al zijn wellicht niet allen tot deze offerhoogte geklommen, het is van de besten als een weldaad tot ons gekomen, dat dit hun sacrifice was en hun gebed in de afschuwelijke tortuur:

„Neem als een bloem mij tussen Uwe tanden
O God, mijn God, wat zijt Gij groot!
Neem dansend mij in Uwe goede handen
En neem mij levend, God, en neem mij dood.“
(Jac. Schreurs.)

Zo is dan het wonder geschied, dat God uit de simpele families der onzen, uit secretarie-ambtenaren, boerenkerels en advocaten, Zich naar de mate der wreedheid Heiligen en Helden sticht, ook al krijgen ze nimmer hun nis en hun Mis. Zo waren zij tegelijk in handen van den duivel en van God instrumenten voor het Heilswerk, gelijk wij in zekere zin aan de beulen van Calvarië ons Kindschap danken, waarin we zeggen mogen „Abba, Vader“. Zo stond de eindoverwinning der eeuwigheid vast, vóórdat de victorie in de tijd was behaald. Zo puurde God uit het kwaad het goede, en werd Hij Souverein, toen men roofofbouw pleegde met Zijn rechten. De geconcentreerden kregen als genummerde naamlozen een plaats op de mestvaalt der mensheid, maar zij hebben de sleutelposities van de Kerk bezet.

Te martyrum candidatus laudat exercitus!!

de RODE dictatuur

Tot welke amusante verschijnselen de democratie en de dictatuur van het proletariaat volgens C.P.N. recept leidt, zien wij in de onder Russische invloed staande landen in Oost-Europa. „De Tijd“ van 11 October bracht een samenvatting van het protest van het Kroatisch episcopaat tegen de tyrannie van het Tito-regiem. Uit deze samenvatting lichten wij het volgende: „Van de diepte van onze ziel uiten wij een protestkreet voor God en de mensheid tegen het systematisch doden en vervolgen van onschuldige priesters en katholieke geloovigen, van wie velen door een heilig leven hebben uitgemunt en die wegens duivelse valsche getuigenissen ter dood zijn gebracht.“ Deze zinsnede wijst meteen al op een regelrechte kerkvervolgung onder het dictatorschap van Tito. „De vijanden van de Kerk, tevens aanhangers van het materialistische communisme, dat door het Kroatische volk unaniem wordt verworpen, hebben in ons Kroatië te vuur en te zwaard de priesters en de vooraanstaande leken uitgeroeid.“ De bisschoppen verdedigen hun land, welks leiders slechts het behoud van den vrede en van een rechtvaardige orde op het oog hebben gehad. Tito heeft het Concordaat van Belgrado „op de meest schaamteloze wijze geschonden“. „De rechten van de Kroatische katholieken hangen af van de grillen van de regering.“ Omdat de communisten geen enkele oppositie tegen hun leer dulden, hebben zij van het begrip „oorlogsmisdad“ het wapen gemaakt om alle niet-communisten te vernietigen. Daarom vraagt de herderlijke brief een onderzoek door een internationaal gerechtshof, opdat de echte oorlogsmisdaden, welke bestrafing ook door de bisschoppen wordt verlangd, zullen worden berecht en de onschuldigen, die door de „aanhangers van het materialistische communisme“ valsche lijken worden beschuldigd, worden beschermd. En hier volgen enkele gegevens, ontleend aan het hoofdartikel van den heer H. Kemna in Christofoor van 7 October:

Slowakije, dat in naam door dr. Benesj wordt geregeerd, staat feitelijk onder het bestuur van den Nationalen Bevrijdingsraad, welks drie leiders: Hussak, minister van Binnenlandse Zaken, Novomesky, minister van Opvoeding en Leticavec, minister van Veiligheid en hoofd van de roode Gestapo, communisten zijn. De Katholieke scholen zijn genationaliseerd, honderden priesters geyangen genomen, de democratische rechten, om zich met petitie tot de regering te wenden, werden afgeschaft. Tot nu toe werden reeds meer dan 10.000 personen, voornamelijk dokters, leeraren, juristen en journalisten naar Rusland gedeporteerd. Groote aantallen kinderen werden aan de gezinnen ontrukkt en uit het land weggevoerd met onbekend lot en bestemming. Slowaaksche vrouwen, van kleine meisjes tot oude vrouwen toe, worden door de roode soldaten als oorlogsbuit beschouwd. Gelijkssoortige berichten komen uit Joego-Slavië, waar in het bijzonder het Kroatische volk onder terreur gebukt gaat, niettegenstaande de aanhangers van Mihailowitsj, den tegenstander van maarschalk Tito, meer onder de Serven dan onder de Kroaten gezocht moeten worden.

Stierengevecht zonder stier

EEN BLIJSPEL VAN CALDERON OP DE NEDERLANDSCHE PLANKEN

Er is een tijd geweest, waarin Europa drie zulke geheel verschillend gearde tooneeldichters heeft voortgebracht als Calderon, Shakespeare en Molière, om slechts deze drie te noemen. Calderon was de typische vertegenwoordiger van het Spanje van zijn tijd, Shakespeare was de incarnatie van het Engelsche volkskarakter ten tijde van „Good queen Bess” en Molière was de hofdichter van den Franschen zontekoning. Maar wanneer men hun werken naast elkander legt, blijken zij uitstekend te harmonieeren. Zij leefden in een wereld, die bij alle verschil in nationaliteit en temperament steunde op dezelfde grondbegrippen van het menselijk bestaan. Hun werken openbaren verschillende aspecten van die wereld, maar wie hen leest beseft, dat het dezelfde wereld is, die zich daarin weer spiegelt. Men behoeft tegenwoordig maar te kijken naar de dramatische literatuur van verschillende landen en deze met elkaar te vergelijken om te ontdekken, dat zij den indruk maken elk op een andere planeet te zijn ontstaan en bitter weinig

met elkaar gemeen hebben. De wereld, waarin wij leven, heet Babel maar de begripsverwarring is gelukkig nog niet zoo algemeen, dat het publiek niet in staat zou zijn Calderon, Shakespeare en Molière alle drie te genieten. Wij verstaan hun taal gelukkig nog, omdat zij de algemeen menselijke taal is en omdat hun tooneelfiguren menschen zijn, wier gewaarwordingen, gevoelens en ervaringen elken mensch gemeen zijn. Calderon was een rasechte Spanjaard en hij verloochent zijn aard niet in zijn dramas en in zijn veel luchtiger Comedias de capa y espada, maar men behoeft waarachtig geen Spanjaard te zijn om deze scheppingen van zijn vruchtbaar brein te genieten. Zet daarnaast een nationalistisch Duitsch drama uit den jongsten tijd, b.v. een werk van Kurt Langenbeck, voor wien Shakespeare reeds een overwonnen standpunt was, en men staat voor een soort geestelijken en psychologischen Westwall, waar men met geen mogelijkheid door heen kan dringen. Zóóver is de versplintering van de eens zoo rijke eenheid der Europeesche cultuur reeds voortgeschreden.

De z.g. mantel-en-degen-stukken van het Spaansche repertoire vormen een heel aparte klasse, die men bijna de stierengevechten van het tooneel zou willen noemen, ware het niet, dat de rol van den stier daarin wordt overgenomen door den mensch. Zij gaan over het algemeen niet diep, zij bekommeren zich niet al te veel om de psychologie van hun personages, maar zij bezitten kleur, vaart, verbeelding. Het hooghartige en onwrikbare eergevoel van den Spanjaard speelt er een grote rol in en brengt deze comedies soms bijna op den rand van de tragedie, of beter gezegd, van het melodrama, want voor een werkelijk treurspel missen zij tezeer grootheid van visie en diepte van karaktertypeering.

Calderon is ten onzent te zeer eenzijdig bekend als de schrijver van symbolische spelen met een sterk religieuze tendens. Men weet te weinig, dat deze man, die soldaat, hofpoët en na zijn vijftigste jaar ook priester was en die evenals Lope de Vega een fantastische veel-schrijver geweest is, ook een heele reeks allergenoegelijkste blijspelen op zijn naam heeft staan, waarvan „Pas op voor stille waters” een der beste is. Toch is dit komische stuk, waarvan de tooneelgroep „Comedia” onder leiding van Cor Hermus een voortreffelijke opvoering heeft gegeven in de vertaling van Bernard Verhoeven, in zooverre een uitzondering op den regel, die voor de degen en mantelstukken geldt, dat het van het begin tot het eind den luchtigen, speelschen en flonkerenden toon van het blijspel bewaart en zelfs in zijn meest dramatische oogenblikken niet de minste neiging vertoont om zwaar op de hand te worden. Het is een spel vol vernuftige vondsten, vol humoristische tooneeltjes, vol feestelijk degengekletter, theatraal in den goeden zin van het woord.

Calderon hanteert in dit stuk zijn tooneelfiguren als een schaakspeler zijn stukken en hij bedrijft met hen een ingewikkeld spel, dat hen en den toeschouwer elk oogenblik voor volkomen onvoorziene situaties plaatst en dat met een reeks meesterlijke zetten leidt naar een

(Zie vervolg pag. 5.)

Tentoonstelling van geborduurde wandkleden

Een zeldzame expositie van Ernee 't Hooft

Bureau van Architect J. J. van der Linden, Keizersgracht 462
Geopend de maand October van 10-16 uur

De naam Ernee 't Hooft zal voor velen een nieuwe klank zijn; voor iedereen is haar tentoonstelling van geborduurde wandkleden een openbaring. Ernee 't Hooft, die oorspronkelijk een leerlinge was van Amsterdamsch Rijksacademie, en wel van wijlen Prof. R. N. Roland-Holst, heeft met haar talent de juiste weg gekozen, en is gaan borduren. Niemand zal durven beweren, dat deze opleiding haar niet ten voordeel strekt. Herhaalde malen blijkt dat zij uitstekend tekent, haar vormen

meester is; niet zo maar een aardig figuurtje decoratief op het vlak weet te brengen, maar gekund en juist vorm geeft. Zij kent, wat men noemt, „haar vak”. Bovendien bezit zij esprit, heeft een aangename vormgeving, rake invallen, waaronder soms zeer geestige. Zo schiep zij voor haar handwerk een eigen „patroonheilige” die ze Ste Aiguillea noemde en met strobloemen weelderig omkranste. Langs een met takken en blaren versierd kamerscherm komt men in de keurige tentoonstellingsruimte die veranderd is in een wonderlijk paradijsje door de juweeltjes van borduurkunst. Er valt heel wat te bewonderen en te onderscheiden wanneer men het werkstukje „Fransche ballade” uit 1934 — waarop een donkere ridder, zittend op een rood paard, staat afgebeeld — vergelijkt met het werk uit 1941: een toren van Babel, en recentere werk als „Maria Bashkertseff” en „verloren zomers”. Het eerste is als een oude volksprent, en onder invloed van 15e eeuwse tapijtkunst, het later werk daarentegen is opener en persoonlijker geworden, zowel van geest als van behandeling.

De „Toren van Babel” is een primitief soort bouwsel waar vrij veel kinderen op staan en zeer-eigenwijze wijzen op de top, temidden van geestige volkjes. En onder aan de trap zit een mannetje met de handen voor de ogen, dat waarschijnlijk het nutteloze inzicht van zijn overigens simpele borduurwerk. „Maria Sybilla Merian”, de beroemde vrouw die planten en insecten „ontdekte” en hen zuiver en bestudeerd tekende, heeft Ernee 't Hooft vanzelfsprekend als figuur geboueid. Voornaam beeldt zij haar uit in een fraaie compositie met een evenzeer voorname kleur. Een compositie, waar in de linkerhoek prachtig op het knooppunt van bogen vol spanning, in de lichte ondergrond — een bloemtros zit, juist bijna bewerkt zoals Maria Merian ze eeuwen terug tekende. Bloemen die haar evenwicht vonden in een blauwe Salamander, die bovendien zorgt voor een gebroken afsluiting, onderaan.

Een stijlvol wandkleed is dat, waar op een effen achtergrond episodes staan afgebeeld uit het beroemde journaal van Maria Bashkertseff; ze zijn met een open en fijne, lineaire bewerking geplaatst tussen strakke vakken.

Een werkstuk dat opvallend anders van behandeling en stemming is als de meeste andere en dat zij „verloren zomers” noemde, is een van de meest rijpe en rijke tapijden. Moeders met kinderen zitten tussen de strui-

ken van een rustig plantsoen. De gelukkige kleurcombinatie suggereert een naderen van herfst in groen en geel; geel, dat door de spaarzaamheid waarmee het juist gebruikt is, een gouden stippeling geeft in de rechterbenedenhoek, die opgevangen wordt door het mat-groengeel van een staande figuur, links. Hoe evenwichtig zijn de witte lijnen van het tuintafeltje en de ruitvorm van de leuning der ouderwetse bank.

Wat zij aan mogelijkheden van genuanceerde kleur bezit, blijkt m.i. vooral uit „het voorjaar” met de vier bomen, waaronder vrouwfiguren staan en liggen, met spelende kinderen er rond, bovendien met ritmisch en verbindend spel van fladderende vogeltjes. Vier verschillende bomen, zowel van karakter als van kleur; deze kleur nuanceert van licht violet en blauw naar zeegroen en mat-groene aarde tinten, maar tovert toch een lentelijk blauwe hoofdkleur te voorschijn.

Het is niet mogelijk zo van alle werken een indruk te geven, die toch steeds te zwak blijkt; men moet dit alles zelf gaan zien. En wie in Amsterdam woont of Amsterdám bezoekt zou iets gemist hebben, wanneer men niet vóór 29 October deze kunstwerken is gaan bewonderen.

Ik mag echter niet eindigen zonder het werkstuk „vers van de naald” te vernoemen: „Deirdre en de zonen van Ushnach”. Een grote compositie in goud en groen met hier en daar het open werk van zilver-wit. Dit tapijt is buitengewoon fraai. Op het eerste gezicht meent men in het midden deel een leegte te bespeuren tegenover het bovenstuk met de vaart der drie witte zwanen als verbindende beweging; maar weldra begrijpt ge, dat hier als het ware plaats gemaakt is voor de dans die Deirdre — een fraaie witte vlek in het geheel — is begonnen.

Eindigen zonder de afwerking te vernoemen waarmee Ernee 't Hooft haar tapijten „verciert”, zou het vergeten zijn van een belangrijk onderdeel dat het zien van haar werkstukken nog zoveel aangener maakt. Hier is het een omkadering van dik gevlochten koord of korrelige rand, bij een ander tapijt wordt het een houten raam waartussen met gouddraad de doek gespannen zit. Bijzondere vermelding verdient de originele bovenrand van „Verloren zomers”, het stuk dat door het Stedelijk Museum werd gereserveerd. Ernee 't Hooft heeft met deze tentoonstelling kunnen tonen dat het edele handwerk niet dood is, bovendien dat zij hoort in de schrale rij der enkelen van naam, op dit gebied, die Nederland bezit. KAREL CAPLET.

HET LOT

van de NEDERLANDSCHE MONUMENTEN

Een monument is een gedenkteken, en de bouwkunst geeft gestalte aan blijvende dingen bij uitstek. Zoo is dus bouwkunst de kunst van het monument, maar dan is torenbouw de meest absolute bouwkunst. Torens zijn monumenten in den strikten zin van het woord en de Nederlandsche bouwmeesters hebben zich in hun torens onderscheiden. Het vlakke land met den hoogen hemelkoepel daarboven vroeg om verheven gedenktekenen. Welnu, onze voorouders hebben aan die vraag beantwoord. Onze gezichtseinders staan vol met die hoogopgerichte bakens van godsgeloof en godsvertrouwen. Zij zijn het gebaar in steen van ons volk naar een eeuwigheid, die zich nergens zoo openbaart als in den vaderland-schen hemel.

Heeft onze schilderkunst zich weten te verheffen boven het peil van de praktische verstandsgeduld, ook onze architectuur deed dit op hare wijze, zich bezielend aan dezelfde atmosfeer.

Opmerkelijk is reeds in de Romaansche bouwkunst de kwistige toepassing van het torenmotief in het geheele gebied van de Rijnlandsche school, waartoe ons land behoorde. In de gothische periode, sinds het midden van de dertiende eeuw, maar vooral in de vijftiende eeuw, verrijzen hier talloze gevaarten, eenlingstorens, in tegenstelling met de vele dubbelstorens van de buitenlandsche gothiek, maar niet minder rijk geleed. Deze stroom gaat van Normandië en Noord-Frankrijk over Vlaanderen en Brabant naar Noord-Nederland. Onze belangrijkste torens werden gebouwd in de laatste periode van de gothiek tusschen 1450 en 1550.

In een schitterend landschap hebben de Gebroeders van Eijck (van Maeseijck) op de Aanbidding van het Lam, dat vroege Monument

van Nederlandsche schilderkunst, de torens van Vlaanderen en Nederland doen verschijnen, waaronder de Domtoren van Utrecht, misschien wel de schoonste ter wereld. Maar de optocht der torens gaat ook na de van Eijcken, die rondom 1400 werkten, onafgebroken voort. Vooral de Brabantsche meesters waren stoutmoedige torenbouwers. De geslachten Keldermans van Mechelen en de Waghemaecker van Antwerpen leverden de befaamde ontwerpen. De toren van de Grootte Kerk van Breda is een van de schitterendste voorbeelden, die men kan noemen, de Sint Lievens Monstertoren te Zierikzee, waaraan Anthony en Rombout Keldermans hebben gebouwd, had een keizer moeten worden in de reeks van koninklijke torens, een wonderwerk.

Vele torens, de machtigste daaronder, zijn niet voltooid. Maar of zij nu, anders dan oorspronkelijk bedoeld, werden bekroond in den luchtigen speelschen trant van de Renaissance of maar provisorisch afgewerkte rompen bleven, ook zóó hebben zij de stads- en dorpsbeelden en de landschappen gesierd, het geluid van hun bejaards over stad en land laten klinken.

Neen, indien ooit monumentalen zin heeft gevlaagd door het Nederlandsche Volk, dan is het geweest in dien middeleeuwschen torenbouw en die storm heeft nog nagewoed in de Nederlandsche renaissance, getuige onder meer de groep torens van Hendrick de Keijser, die het Amsterdamsche stadsbeeld kenmerken.

Na een langdurige geschiedenis van verval, heeft ons land in den huidige oorlog opnieuw een aantal monumenten zien ondergaan. En het is bijzonder in zijn torens getroffen. Toen de Germaansche kultuurrijders deze provincies verlieten, hebben zij met name de torens gekozen tot object van hun afscheids-

zorgen. Zij hebben veel springstof en vakkundigheid besteed aan hun grondige verwoesting. Veelal zijn zij van den grond af opgeblazen, zoodat er letterlijk niets dan een puinhoop overbleef. In hun val namen zij steeds een flink stuk van het aangrenzend kerkgebouw mee, ontzetten de overige muren, trokken kappen en gewelven aan flarden, bliezen de montants en traceeringen uit de vensters. In de puinhoop liggen dan vaak de zeer oude klokken, die bij een vorige golf van kultuurzorg waren gespaard, of de onbruikbare resten van een carillon. Want was ook het klokkenspel niet een torenaccessoir van bijzonder Nederlandsch stempel?

Wij staan voor rampen die niet zelden zijn veroorzaakt door deskundige brandverwekking. Zulk een brand is, waar hij heeft gewoed, bij gebrek aan blusmiddelen de meest totale van alle tijden geworden. De brandweer was immers al eerder weggehaald. Men vindt nauwelijks verkoolde resten van hout in deze ruïnes terug. Er zal nochtans iets met die bouwresten moeten geschieden. Gemeenschappen vragen om bestuurs- en bedehuizen. Zelfs waar een gebouw geheel is verdwenen, is de plaats nog eerbiedwaardig, een kenmerkend onderdeel van een stads- of dorpsplan. Een belangrijk monument in het totaalbeeld van de bebouwing vraagt om herstel in zijn architectonische waarde.

Ook onze historische torens zullen moeten herrijzen. Het is de schoonste hulde die wij het voorgeslacht kunnen bereiden; voor het nageslacht stichten wij tegelijk oorlogsmonumenten van voortreffelijker gehalte, dan waartoe de moderne kunst uit eigen aandrifft in staat is. Misschien wordt dit laatste door sommige lezers betwijfeld, maar wij hopen ons oordeel nog nader te motiveeren.

ALFONS SIEBERS.

STIERENGEVECHT ZONDER STIER

kluchtig schaakmat, zonder dat daarvoor ook maar één van de figuren van dit bonte schaakspel behoeft te sneuvelen.

En zoo vaardig manipuleert Calderon met zijn tooneelfiguren, dat het in den toeschouwer zelfs geen oogenblik opkomt te vragen naar de waarschijnlijkheid van wat hij op het tooneel ziet gebeuren. Hij kan zich achteraf realiseren, dat de komische vergissingen van de drie, of eigenlijk vier, jaloersche minnaars in dit spel precies dezelfde zijn als die, welke alle jaloersche minnaars in alle blijspelen begaan, het deert hem niet. Hij laat er zich door overrompelen en meeslepen, ook al is hij een gewaarschuwd man en hij weet zelfs, dat hij het zich een volgende keer met vreugde opnieuw zal laten doen, eenvoudig omdat het schouwspel van de gelukkige menschenlijke dwaasheid nooit verveelt en omdat het verrukkelijk is weer een avond goed, vurig, kleurrijk tooneel te zien.

*

Een in den grond zoo simpel blijspel als dit biedt de regie bijkans onbeperkte mogelijkheden, wanneer deze slechts over een rijke fantasie beschikt. Want Calderon geeft geen tooneelaanwijzingen. Hij geeft een intrige, die boeit ook al bedient hij zich daarbij van alle handigheidjes, die honderden tooneelschrijvers voor en na hem hebben ontdekt en toegepast. Hij geeft een aardigen tekst, die op zichzelf niet zoo bijster belangwekkend is maar die een regisseur met fantasie alle houvast geeft, die hij nodig heeft. En men moet Cor Hermus als regisseur de eer geven, dat hij van de vele latente speelmogelijkheden in Calderons blijspel volledig partij heeft weten te trekken. In navolging van Shakespeares blijspelen, waarin de dwaasheden der meesters vaak hun weerspiegeling vinden in de boertige zotheden van hun knechten, heeft Hermus de beide bediendenfiguren, die door dit stuk heenwandelen als de schaduwen hunner heeren, voortdurend mede in de handeling betrokken. Calderon heeft aan deze bedienden in zijn stuk betekenis weinig aandacht geschonken. Daarvoor was hij misschien te zeer heet met de heeren. Maar er bestaat geen enkel bezwaar tegen, wanneer men dit tekort corrigeert op de wijze, zooals Cor Hermus het hier heeft gedaan, n.l. door deze bedienden te gebruiken voor korte pantomimische intermezzos tusschen de dramatische scènes van de overige spelers. Hij heeft daarmede in elk geval de kostelijkste effecten bereikt, vooral op het moment, waarop hij aan het einde van de duelscène den zalig-dronken Hernando met zijn bespottelijk kromzwaard in het kruit laat treden tegen den steevast met een koekenpan gewappend Otanez, die met dat wapen een klinkende en glorieuze overwinning behaalt. Uit dit voorbeeld blijkt hoezeer de regisseur zich rekenschap heeft gegeven van alle speelmogelijkheden, die in dit stuk verborgen liggen, en hoe knap hij deze heeft weten te verwerken.

Tegen een bijzonder kleurrijken achtergrond, die de sfeer van dit spel heel sterk en zuiver suggereerde heeft de regisseur de feestelijk bewogen tafereelen

van het stuk zich laten ontrollen en hij vond in bijna alle leden van zijn gezelschap juist die talenten, die noodig zijn om van een comédie als deze, waarin het vooral aankomt op een levendigen speeltrant en een goed sluitend ensemble, een glanzende, joyeuze vertolking te geven. Zelf speelt Cor Hermus de rol van Don Alonso, den trotschen, op zijn point d'honneur staanden Madrileensch edelman, die als zooveel vaders meent het lot van zijn kinderen geheel in handen te hebben en ervaren moet, dat het leven en zijn dochters zich maar heel weinig aantrekken van zijn aprioristische opvattingen en besluiten.

Guus Hermus, Fons Rademakers en Ko van Dijk vormden een prachtig trio van jeugdige Spaansche grandes, wier eergevoel in den punt van hun degen huist en wier samenzweringen en schermutselingen niets te wenschen overlieten aan bewegelijkheid van gebaar noch aan volbloedig Zuidelijk pathos. De scherp partij in het derde bedrijf, die plotseling verstart in het beeld van de drie omhooggestoken degenen der heetbloedige vechtersbazen, was een meesterlijk brokje tooneelspel, Bob de Lange in de komische gedaante van Don Toribio Cuadrillos was om zoo te zeggen de stier in dit menschenlijk stierengevecht; een monument van lichamelijke plomphouding en geestelijke botheid, dat van het begin af aan voorbestemd is het af te leggen tegen de listen en de kunstgrepen van zijn nichtje Eugenia en Clara.

De bedachtzame maar slimme Clara werd door Mary Dresselhuys heel kittig en charmant getypeerd, de openhartige en allerminst op haar snoezig mondje gevallen Eugenia had een iets levendiger typeering kunnen velen, dan zij van Mimi Boesnach kreeg. Wanneer ik dan nog Rika Hopper noem, die als een soort wandelende theemuts van groot formaat de kleine, maar

grappige rol van de huishoudster tot in de puntjes speelde en Joan Remmelts en Lucas Wensing als het koddige knechtenpaar, dat met komische heldenmoed en Shakespeariaansche onverstoortbaarheid kromzwaard en koekenpan zwaait, dan zijn daarmee de voornaamste elementen van deze allergeenlijkste opvoering wel opgesomd.

De muzikale opulstering van dit spel door den guitaarspeler Freek Mulders was gelukkig gevonden, al is het natuurlijk waar, dat een hoofsche comédie als deze eerder vraagt om het sierlijke en statige menuet dan om volksmuziek, die hoe voortreffelijk ook, daarvan in stijl hemelsbreed verschilt.

C. DE GROOT.

EXPOSITIE-NIEUWS

George Bracque.

Naar wij vernemen, worden momenteel de voorbereidende werkzaamheden verricht om binnenkort te Amsterdam een tentoonstelling te openen van het werk van den groten Franschen schilder George Bracque.

Henk Wiegersma.

Op 6 October werd te Eindhoven in het Van Abbemuseum een tentoonstelling geopend van het schilderwerk van Henk Wiegersma. De tentoonstelling werd geopend met een inleiding van Jan Engelman. Indien niet alle voortekenen bedriegen, zal daarna in hetzelfde museum Antoon Kraysen een expositie houden van zijn werken.

De schilders van Laethem.

Tot 10 October exposeerden in de Galerie Diehrich te Brussel de schilders van Laethem. Er was hoogst belangrijk werk van Dr. Saedeleer, de Smet, Minne, Permeke, Van den Abele, van den Bergh, van de Woestijne e.a.

LETTERKUNDIG LEVEN

Nieuwe Tijdschriften.

In Noord-West Nederland werd het verschijnen aangekondigd van een tijdschrift *Columbus* (met inbegrip van *Het Eil*). Het blad ontstond uit de fusie van een vrij groot aantal jongerenbladen, die tijdens de bezetting — veruit de meeste sinds de tweede helft van het vorige jaar — zijn verschenen. Van de medewerkers noemen wij A. Franse, die een enkele maal in Roeping publiceerde. Maarten Vrolijk, een jongeren protestanten dichter, en Ad den Besten, een jongeren protestanten jongere van wien men reeds eerder vernam in Roeping en Ad Interim. De namen der overige medewerkers en redacteurs zeggen buiten de kring der ingewijden tot heden toe nog niets. Men dient af te wachten. De bedoeling van het tijdschrift is niet geheel duidelijk. De ondertitel luidt: *litteraire-cultureel maandblad voor de jongere generatie*. Wil *Columbus* zich daarmee, evenals *Spiegel* en *Stem*, voorlopig althans, houden buiten het officiële litteraire en culturele leven?

Aangekondigd werd het tijdschrift *De Harp*, dat behalve proza, onmiddellijk verband houdend met de poëzie, in de eerste plaats zeer select gekozen gedichten zal bevatten. Het verschijnt slechts drie maal per jaar en dient om het contact te onderhouden tussen

de bibliophile deelnemers van een in Utrecht ontstane stichting, die haar uitgaven — boeken, plaquettes en tekstbladen — in een typografisch zo schoon mogelijk verzorgde vorm wil doen verschijnen. Zij doet dat onder de naam *De Roos*, welke gekozen werd als een eerbetoon aan den grootmeester van de Nederlandse boekdrukkunst S. H. De Roos. De redactie van beide uitgaven wordt gevoerd door Jan Engelman, M. Nijhoff en Adr. Roland Holst. Als uitgaven van *De Roos* zullen o.a. verschijnen de *Verspreide Gedichten* van Marsman, welke door Chr. Leeftang werden verzameld, de strofische gedichten van Hadewijch, de Nederlandse gedichten van Hugo De Groot, de psalmvertalingen van P. C. Hooft bij de driehonderdjarige herdenking van de sterfdag van den dichter in 1947), de *Mei van Gorter* (voor het eerst in een verzorgde uitgave), verder werk van oudere buitenlandsche auteurs, o.a. van Novalis diens beroemde geloofsbelijdenis van de romantische geest. Die Christenheit oder Europa, met het antwoord van Goethe en Winckelmann. De Harp zal ook, in een gewone editie, in de handel komen. Men zal er enkele fragmenten in kunnen vinden van Aafjes' grote gedicht over Rome. Ook het door Hans Brandts Buys op muziek gezette gedicht, dat Engelman schreef bij gelegenheid van de heropening der Leidse Universiteit.

De VACANTIE

Toen ze in de zeilboot zaten, kregen ze pas rust. De elementen waren hun gunstig: het stormde. Ze hingen aan de touwen, ze werden drijfnat van het buiswater, de wind gierde langs hun hoofd, goed zoo! Goed zoo! Alle gedachten overboord! Alle versleten, verroeste gedachten, die zoo eindeloos lang in hun hoofd hadden rondgedraaid, weg!

„Jullie moeten er noodig eens uit!” hadden de menschen thuis in de stad gezegd, want hun gezichten waren bleek en hun oogen stonden moe. Ze spraken vaak over dezelfde onderwerpen.

Als ze sliepen, stonden hun gedachten stil, maar nauwelijks ontwaakten ze, of daar begon de nieuwe ronde en den heelen dag draaide het door als een aftandsche draaimolen op een verregende kermis. Daar was de gedachte aan den buurman, die zooveel verdiend had en nu weer aan het langste eind scheen te trekken, daar was de gedachte over de onredelijkheid van den ander, daar was de gedachte over de bemoeizucht van Mevrouw Winkelaar, daar was de verbittering, de teleurstelling, de ontevredenheid, de onrust, die ze niet wisten thuis te brengen. O, er waren menschen geweest, die andere onderwerpen hadden aangesneden, maar er was geen plaats geweest, de rit van de draaimolen was volgeboekt, voor vandaag, voor morgen, ja, misschien wel voor altijd. Ze hadden het immers bij anderen gezien; als de ouderdom naderde, beten sommigen zich vast in een stel gevoelens, die tot op de draad werden opgesloten? Wie is zoo dapper om naar voren te stormen en de draaimolen stil te zetten? Daar was moed, daar was kracht voor noodig, maar niemand merkte dat. Moed en kracht werden gebruikt om op hol geslagen paarden tegen te houden of verdrinkende kinderen te redden, maar de draaimolen was zoo vreedzaam, zoo ouderwets gemoedelijk. Niemand wist, dat daarbinnen hun hart werd kapot gemalen.

Draaien maar! De buurman, mevrouw Winkelaar, God, wat is Yvonne weer uit haar humeur! Kan ik er iets aan doen, dat mevrouw Winkelaar op bezoek wil komen? Ik heb haar niet uitgenodigd! Nee, ik gebruik niet te veel zeep, ik wil alleen mijn haar wasschen. Wat gaat het haar aan? Niet te veel zeep gebruiken, de handdoek niet nat maken, niet op de spiegel spatten! Moet dat zoo doorgaan, dag in dag uit, maanden achter elkaar, jaren? We hebben elkaar kapot gepraat. Waar is onze liefde gebleven? Gemorst op de keukentafel, opgesneden op de vleeschschotel. Ja, we moeten er eens tusschen uit! Vindt U me bleek, Mevrouw Winkelaar? Ik voel me anders best. Nee, echt! Nee, nee, ik houd me heelemaal niet groot! Maar natuurlijk, we gaan met vacantie! Goed voor Yvonne, daar ben ik van overtuigd.

Maar inwendig hadden ze zich afgevraagd, of ze nog te helpen waren. De autotocht had niet geholpen. Ze waren voor hun gedachten uitgereden, maar waar ze stilhielden en uitstapten, daar stonden hun moeilijkheden al aan het portier te buigen. „Hoe gaat het? Nu, hoe is het er nu mee? Jammer, dat Melle de trommel met boterhammen thuis liet staan! Hier is niets te krijgen, nee, heelemaal niets! Die Melle is toch altijd zoo vergeetachtig. O, wat vervelend! O, wat lastig. En wat zonde van het brood, daar hadden we ons laatste blikke corned beef aan gespendeerd. Melle, hoe kon je zoo dom zijn?” Ach, zoolang ze reden, ging het nog, maar tenslotte kon men niet altijd doorrijden, ze kregen honger of slaap, dan stopten ze en als ze gestopt hadden, begonnen ze te praten, dat was de kern van alle ellende. Als er maar iemand was geweest, die hen wilde leeren zwijgen! Maar er was niemand. Alle menschen praatten. Hun gesprekken kabbelden rusteloos voort, men scheen het leven slechts pratende te kunnen verdragen.

Ze hadden tegenover elkaar in hotels gezeten, in kale, door bombardementen zwaar gehavende hotels, ze hadden door half-verwoeste steden en dorpen gereden, maar ze hadden met blinde oogen langs dat leed gestaard. Ze zagen slechts zichzelf en dat had hen ontsteld, want ze herinnerden zich positief, dat ze vroeger anders waren geweest.

En als ze dan nog maar begrepen hadden, dat ze bezig waren zich te herstellen van een zware ziekte! Maar ze wisten immers niet eens, dat ze ziek waren geweest. Ze hadden den oorlog gedragen, hoewel ze meermalen gedacht hadden, dat de last te zwaar was, maar eerst toen de last van hen was afgenomen, hadden ze gewankeld, eerst toen het leven een vriendelijker aanblik bood, waren ze bezweken.

Ze hadden gehoopt, dat de vacantie hen helpen zou, want al wisten ze niet, dat ze ziek waren, toch voelden ze, dat er iets haperde, en hun omgeving zei, dat ze overspannen waren. Ze borgen zichzelf op in een pension, in een stille boschrijke streek, en snoven plichtsgetrouw de den-nenlucht op. Ze vertelden elkaar, dat ze nu pas tot rust kwamen, maar dat was niet waar. Ze waren ruggelings in de stilte binnengevallen, ze trappelden en spartelden, ze haptten naar adem als visschen op het droge.

Reeksen beelden. Hun jeugd. Alles ver, onwerkelijk, verrukkend zorgeloos, maar voorbij. Mevrouw Winkelaar, die zich overal mee bemoeide. Nee, daar nu niet aan denken! Ze hadden vacantie, vacantie van mevrouw Winkelaar. Hun werk, hun huis. Beelden, beelden. Maar ze zoch-

HELENE SWILDENS

ten naar het beeld van henzelf, het ware beeld. Niet de zucht naar genot, die hen joeg, niet de onrust, die aan hen knaagde, niet de menschen, die het decor van hun leven vormden! Niet de ruzietjes, niet den indruk, dien anderen van hen kregen!

Heerlijk, heerlijk was het in de bosschen. Kijk eens, wat een mooie lucht! Zie je die lichtvaling daar tusschen de boomen? Prachtig mooi! Doet het je goed, ja? Hier kom je tot rust, nietwaar? Maar de gedachten draaien. Instappen voor de nieuwe rit! Straks gaan we naar huis. Eindeloze verveling! Eindeloze ergenis! Yvonne is onredelijk, Melle vergeet alles. Mevrouw Winkelaar. De buurman. Het versleten vloerkleed.

En toen zaten ze in de zeilboot. De touwen los, wind in het zeil, daar gaan wel. De boot reed op de golven, de deining was kort en hevig. Met een ruk stond de draaimolen stil. Geen nieuwe rit!

Ze vochten met den wind, een man en een vrouw. De boot lag schuin, aan hun voeten kolkte het water. Nu voeren ze niet voor hun zorgen uit, hun zorgen spoelden van hen af. Het stof werd van hun ziel gewasschen, ze hervonden een stuk van hun jeugd, die zoo reddeloos verkwist had geleken.

Water en wind, feest van uitbundigheid. Wolken dreven uiteen, de lucht werd blauw. De zon lichtte roode daken en witte zeilen uit de grijze verte, maar nog ging de wind niet liggen. De boot trok rechte streken her en der over de plas. In den middag legden ze aan en reefden het zeil. Toen zwommen ze ver uit in het klare water, alleen onder een hoogen zomerhemel. De man met een snelle, forsche crawl, waaraan hij zijn eigen kracht ervoer, de vrouw met de kalme, doelmatige bewegingen van de schoolslag. Gezeggende koeltel!

De aanslag van het dagelijksch leven had hun hart onherkenbaar gemaakt, ze waren geworden tot een complex van nuttelooze en overbodige gevoelens. En nu, het water, het licht, de storm, die plotseling en hevig, als een genade, over hen heen was gegaan! Leven, zijn tusschen hemel en aarde, en weten de hoofdzaken: het mensch zijn, als schepsel van God, met heel de aarde als het gegevene. Laat de wereld dan maar verder bankroeteeren, o, Heer, laat de beschaving de nederlaag lijden, laat het onrecht en het leed op mij instormen, ik heb mijzelf hervonden in Gods hand. We zullen opnieuw verdwalen, we zullen onszelf opnieuw verspillen over duizend dwaasheden, maar ik kom terug, terug langs den weg van het water, dat schoonspoelt, van den wind, die het stof doet verwaaien.

Daarna lagen ze stil bijeen in de late zon en praatten niet meer.

Nieuwe Eeuw

KORTE VERHALEN-PRIJSVRAAG

Het schrijven van een goede short-story of een goed kort verhaal behoort tot de moeilijkste soorten van stylistische vormgeving. In het buitenland — vooral in Amerika en Engeland — zijn in dit genre dikwijls heel geslaagde prestaties geleverd. Een short-story-schrijver van het formaat, de vindingrijkheid en het compositievermogen van een O'Henry zocht men tot dusver vergeefs in ons land. Maar wie zegt ons, of als vrucht van onze samenwerking met de Angelsaksische landen, ook de beoefening van de goed gecomponeerde short-story niet meer in zwang zal komen. Wij willen die mogelijk in het verborgene bloeiende korte-verhalen-talenten een prikkel geven om in het licht der openbaarheid te verschijnen.

★

Wij schrijven een korte-verhalen-prijsvraag uit. Voor de beste inzendingen, welke beoordeeld zullen worden door een jury bestaande uit: Wouter Paap, Karel Meeuwesse, A. Jurriaan Zoetmulder en Gerard Knuvelde, loven wij de volgende prijzen uit:

Een prijs van f 150.—

Een prijs van f 125.—

Een prijs van f 100.—

Twee prijzen van f 50.—

Inzendingen, in viervoud, die de lengte van 2300 woorden niet mogen overschrijden, moeten onder motto of pseudoniem, uiterlijk 1 Dec. a.s. in ons bezit zijn, Redactie „De Nieuwe Eeuw”, Zuid-Koninginnewal 14-18, Helmond. In afzonderlijk gesloten enveloppe, waarop het motto of pseudoniem is aangegeven, vermeldde men pseudoniem titel van het verhaal en naam en adres van den auteur. De bekroonde inzendingen worden in elk geval in ons blad gepubliceerd. De redactie behoudt zich het recht voor de niet bekroonde inzendingen bij gebleken geschiktheid te publiceeren tegen het gebruikelijke honorarium. Zoowel van bekroonde als niet-bekroonde short-story's blijven de auteursrechten na plaatsing in De Nieuwe Eeuw, bij den schrijver.

DE OPLICHTER MET IDEALEN

Het was de eerste maal, dat ze kamers verhuurde. Ze had er geen slag van. Het aanprijzen van de voordeelen van de kamer, waarin men zoowel kon zitten als slapen, maakte haar zenuwachtig. Zenuwachtig, alsof het een onfatsoenlijk en pijnlijk bedrijf was, waartoe men kwam, als al het andere was mislukt. De heeren, die de kamer in oogenschouw kwamen nemen, deden stuk voor stuk indrukwekkend. Op het punt van kamers kon men hen niets wijs maken. Zij keken onderzoekend en achterdochtig naar alles wat er was, en wat er niet was. In het geheim schenen zij daarbij te overwegen, of de inrichting wel in overeenstemming was met hun maatschappelijke positie. Ze moesten zich eens vergissen. En daarna humden zij, hetgeen zoowel verachting als goedkeuring kon beteekenen. Hun ernstig gedrag bekleemde haar. Zij had nooit vermoed, dat kamers verhuren een zoo dood-ernstige zaak was. Zij had het gevoel, alsof men haar voortdurend over het een of ander verzuim een verwijt maakte, zonder iets te zeggen. Eerlijk gezegd was ze blij, dat er telkens iets onoverkomelijks was, wat de onderhandelingen deed afspringen. Hetzij de vischhandel aan den overkant, in de nabijheid waarvan men niet wenschte te logeeren, hetzij het feit, dat de zit- en slaapkamer — hoewel riant gelegen — net iets te ver lag van het kantoor, waarop men zijn boterham moest verdienen. Totdat de heer Deling verscheen. Reeds op het eerste gezicht een ontzaggevolk sympathieke en nette man. Uiterst correct in zijn tweedecostuum en beige handschoenen, waarbij het niet eens verschil maakte of hij een wandelstok in zijn vingers liet bengelen, of niet. Ook zonder wandelstok maakte hij den indruk iemand te zijn, die steeds met een wandelstok door het leven ging. Het was een waar feest, zoo opgetogen als hij was over de riantheid van de kamer. Hij stelde geen enkele van de naargeestige vragen, welke de anderen wel stelden. Hij slaagde er zelfs in haar de kamer met andere oogen te doen zien, dan zij tot dusver had gedaan. Hij ontdekte er allerlei sympathieke bijzonderheden aan. De stand van de schemerlamp tegenover de leeren crapeaud vond hij zelfs heel gezellig. Het was de kamer, zei hij, waarnaar hij zijn heele leven had gezocht. Hier zou hij eindelijk rustig kunnen werken. Waaraan, dat zei hij niet. Maar dat kon alleen maar zijn aan een levenstaak, waarvoor veel rust noodig was. En dat bracht haar op de gedachte, dat hij wel eens een goeie betrekking zou kunnen hebben.

Het was haar eerste stap op het doornige pad van den kamerverhuur. En de sympathieke stem van den heer Deling, het soort stem, dat gewend moest zijn op zachte en beschaafde wijze bevelen te geven aan groote gezelschappen van ondergeschikten, deed haar er van afzien zooiets stootends te doen als: betaling vooruit vragen, of informeren naar zijn verleden. „Ik laat vanavond mijn koffers brengen“... „en mijn boeken“ voegde hij er aan toe, alsof hij met dit laatste een verrassing bedoelde. Hij was dus een man van letteren, een man dus van geest.

Met alle bliken van eerbied werd hij ontvangen in den huiselijken kring. Men was vereerd, dat hij zijn leven met het hunne wilde deelen. En hij paste weldra zóó uitstekend in de familie, dat het niet eens opviel, dat zijn leven toch eigenlijk geen vaste indeeling

had, geen vaste tijden dus van komen en gaan, waaraan men den levenstred der soliede menschen herkent. Maar hij kon uitstekend met de kinderen opschieten. Die zagen weldra een soort van Sinterklaas in hem voor alle seizoenen. Altijd kon hij iets aardigs bedenken, iets, wat kleur en fantasie gaf aan het saaie leven. En bij dat alles was hij ook uiterst correct. Iederen keer als hij de vrouw des huizes in de gang tegen kwam, maakte hij een galante buiging.

Ook de heer des huizes mocht hem wel. Hij had precies de zelfde opvatting over politiek als hij, dat wil zeggen, hij was er van overtuigd, dat ze vuil was, en dat het wel altijd zoo zou blijven. Alleen tante Agathe, die nogal wantrouwend was geworden in het leven, ofschoon ze nooit liet merken waarom, (er hing zooiets als het mysterie van een vergeefsche of versmadelijke liefde om haar heen) bemindde hem niet. „Wanneer“ vroeg ze op een manier, die iedereen pijnlijk trof „zal hij de huur betalen?“ „Hij zal de huur misschien eerder betalen dan je denkt“, antwoordde zij vol vertrouwen, ofschoon er toch al een heelen tijd was verlopen, waarin hij de huur had kunnen betalen. „Tenslotte heb je hem toch genomen, om er geld van te krijgen, is het niet?“ zei tante Agathe, steeds op dien zelfden stootenden toon, om duidelijk te laten merken, dat zij hem niet wilde hebben als prettige gast alleen, als man, die men zonder geldelijke bijbedoeling kon huisvesten. En ze voegde er aan toe, dat ze dit soort mannen meer was tegengekomen. Het was duidelijk, dat haar ontmoetingen niet steeds van de aangenaamste soort waren geweest. „En als je denkt, dat je van de huur een nieuwe mantel zult kunnen kopen, zul je bedrogen uitkomen“ zei ze met een zekere wellust tegen haar zuster. Die opmerking bracht de kinderen tot nadenken. Dus moeder had de kamer verhuurd, om een nieuwe mantel te kunnen kopen. Moeder glimlachte verlegen. „Wat een praat“ zei ze luchthartig, en ze ging gauw thee inschenken, opdat tante Agathe iets anders zou hebben om aan te denken

Toen de regenachtige en koude dagen kwamen was zij bezorgd voor de gezondheid van den heer Deling, en ze vroeg hem of hij misschien beneden wilde komen zitten, dat was misschien wel prettiger. De kinderen, Clara, Eduard, Daatje en Jan zaten onder de gemeenschappelijke lamp over hun huiswerk gebogen, en vader en de heer Deling hielden met hun beenen de kachel vast, waarbij zij een pijp rookten. Nu en dan zei de heer Deling aan Clara, wat ze moest doen met de sommen die niet wilden uitkomen, en tegen Eduard zei hij zeer heldere dingen over zijn latijnsche grammatica.

Na eenigen tijd was Eduard zelfs bekeerd in zijn rotsvaste overtuiging dat latijn het rotste vak was ter wereld, en de klassieke leeraar bleek plotseling een joviale vent te zijn. Hoe snel kunnen vriendschap komen en gaan en opnieuw komen! Als het schoolwerk gedaan was, ging de heer Deling op een bepaalde manier achter over liggen in zijn leunstoel, en geheimzinnig starend door zijn ooghaaren in de kachel, begon hij herinneringen op te halen aan vervlogen avonturen. Wat had hij een hoop mee gemaakt! Hij maakte weldra den indruk de wereld grondig te kennen. Het was net, alsof geschiedenis en levensbeschrijving samen in schitterende en

DACHAU

voor Ed. Hoornik.

Als menschen met de menschenrechten spotten,
hoort men van de wanhoop'gen eerst het gillen,
maar weldra volgt de eeuwigheid der stilte,
die uitgaat van een veld bezaaid met botten.

En die hier verder aan een water rotten,
eens glansden hemelen in hun pupillen
en ook het voorjaar, dat de boom deed botten,
kon nooit het heimwee van hun harten stillen.

Op deze wijs, in 't grauwe dal der zuchten,
zijn onze vrienden met een snik vergaan,
terwijl wij 't enkel hoorden van geruchten

tegengesproken, nauwelijks verstaan,
uit kampen, ook na eeuwen niet te luchten
van 't misdrijf aan onschuldigen begaan.

COLA DEBROT.

bonte gewaden gehuld door de kamer wandelden, als hij sprak.

Op zekeren dag begon hij voor te lezen. Uit de wereldliteratuur, zooals hij het noemde. Hij had o.a. alle boeken van Dickens, in mooie roode banden op zijn kamer staan. Elken avond haalde hij er een vanuit het koude hol boven naar de warme kamer beneden, en zijn zachte en welluidende stem was voldoende om ze te laten ontdooien tot de wonderlijkste verbeeldingen. „Het lijken wel sprookjes“ zei de vrouw des huizes. De heer Deling was onvermoed in het voorlezen. Hij had een mooie diepe stem, die klonk als van een acteur. Van de Camera Obscura ging hij naar Shakespeare, en van Shakespeare naar Oliver Twist, en van daar naar de sprookjes van Grimm en vervolgens naar Ivanhoe. En hij liet het niet bij voorlezen. Hij gaf de boeken ook ter inzage, met een gebaar, dat haast plechtig leek en dat men op den duur ging beschouwen als het ritueel, dat bij boeken leenen hoorde.

Toen de warme dagen weer kwamen, voelden de kinderen er niets voor buiten in de gonzende straten te gaan ravotten, zoolang oom Paul bleef voorlezen. Ja, als vanzelf was men hem oom Paul gaan noemen. Dat kon niet anders meer, na al den tijd welken zij samen hadden doorgebracht. Niemand had nog ambitie haantje of pietje de voorste te zijn in de straat, en langzamerhand kregen zelfs Clara en Eduard het uiterlijk en het gedrag van nette kinderen die de buurt niet beschouwen als een soort van reservaat voor Indianen. Dat was allemaal het werk van oom Paul. Maar over de huur spreken deed hij niet, en hij kwam soms in het holst van den nacht thuis, twee ongunstige dingen welke tante Agathe op uitgezocht achterdochtige wijze met elkaar in verband bracht. Op zekeren dag kreeg oom Paul een brief. Hij stond er bedremmeld mee in de kamer en kneepe bedenkelijk in zijn kin. Men voelde dadelijk, dat het uit was met de reizen van Robinson Crusoe, en de andere avonturen.

„Ik moet gaan“ zei hij verlegen, „maar ik zal de boeken hier laten voor Clara en Eduard. Hier is mijn chèque voor alles wat ik u schuldig ben, mevrouw, en mijn hartelijken dank voor de gastvrijheid“. Hij boog, en iedereen was treurig. Doch het wonder en het avontuur kwamen weer, iederen keer als er een boek naar beneden kwam. Er waren er zooveel. Moeder stoffte ze eerbiedig af, en behandelde ze net als levende wezens. „We kunnen er veel van leeren“, zei ze „en Eduard kan ze nu voorlezen, precies als oom Paul want Eduard heeft ook een mooie stem.“

Ze liet de chèque aan tante Agathe zien. „Zie je“, zei ze triomfantelijk „ik zal de nieuwe mantel dus toch krijgen.“

Het was erg jammer, dat tante Agathe er nog was, toen de heer Boler kwam aanloopen. Boler had een restaurant aan het einde van de straat. Hij was heel kwaad, en hij scheen gekomen te zijn, om hen ergens van te beschuldigen.

„Die Deling was een oplichter!“ schreeuwde hij. Het klonk als een heel ruwe vloek. „Kijk, die chèque gaf hij mij. Maar ze is valsche! Hij schijnt overal van die papertjes te hebben nagelaten.“ Tante Agathes triomfantelijke glimlach werkte als een hoedespeld, waar men per ongeluk tegen was gelopen. „Hij is jullie zeker ook heel wat schuldig?“ vroeg de heer Boler. Moeder keek allen aan. Haar oogen bleven rusten op Eduard.

„Lees“ zei ze zacht. „Lees ons voor van Robinson Crusoe“. Toen liep ze naar de kachel, en men zag de chèque, het laatste wat er nog aan herinnerde, dat we oom Paul genomen hadden voor geld, in vlammen opgaan. „Nee“, zei ze tot den heer Boler. „Nee, hij is ons niets schuldig.“

Han Jonkers.

EEN BELANGRIJK VOORSTEL

Van de hand van Prof. Mr. C. P. M. Romme en Prof. Dr. J. R. M. van den Brink is in bescheiden formaat een brochure verschenen, onder de naam „Verbreiding van privaateigendom”, waarin een belangrijk project is opgenomen, dat in ruime kring de aandacht verdient. Dat project is gericht op een verbreiding van het instituut van de eigendom, ook onder de grote massa van de arbeiders, die tot nog toe — ondanks vertogen van sociologen en moralisten en ondanks nadrukkelijke vermaningen in Pauselijke Encyclieken — praktisch en in feite van een aandeel in de eigendom zijn verstoken gebleven.

Men kan het zien als een na-oorlogse opgaaf van primaire betekenis, zoals in de brochure gezegd wordt, om aan deze bezitloosheid van de massa een einde te maken. Nu wij staan voor de noodzakelijkheid van een ideële en materiële wederopbouw, nu de vermogensvorming in het algemeen opnieuw en krachtig moet worden ter hand genomen, nu kan tevens een ernstige poging gedaan worden om te bevorderen, dat de verdeling van de nieuw te vormen rijkdom volgens normen van rechtvaardigheid geschiedt.

Opheffing van het Proletariaat.

Dat is het uitgangspunt van het voorstel van de heren Romme en van den Brink. En op deze basis komen zij tot een uitwerking, die resulteert in:

- 1e. de verplichte deelgerechtigdheid van den arbeider in de totale winst van de gezamenlijke ondernemingen in dezelfde bedrijfstak; en
- 2e. een verbinding van die participatie met een verplichte spaarregeling.

In deze twee elementen is eigenlijk het gehele project samengevat.

Het loonstelsel — zo is de gedachtengang — schiet vrijwel steeds tekort om de arbeiders te geven wat hun toekomt. Want de arbeiders hebben eigenlijk recht op een loon, dat hen tot een bescheiden vermogensvorming in staat stelt. Daarom adviseert ook Quadragesimo Anno het looncontract zoveel mogelijk te verzachten met elementen uit het maatschapscontract, waartoe de winstparticipatie kan worden gerekend. Deze ontoereikendheid van het loonstelsel zal zonder meer in de naaste toekomst niet worden opgeheven. Gegeven het feit van de algemene verarming, zoals die ook in de particuliere huishoudingen naar voren treedt in een ontstellend tekort aan allerlei gebruiksvoorwerpen, is voor die naaste toekomst geen loonhoogte te verwachten, die besparing van enige omvang mogelijk maakt.

Wil men dan toch reële mogelijkheden openen voor vermogensvorming door de arbeiders, dan zal men die op andere wijze moeten trachten te effectueren, en wel met name uit het waardeoverschot, dat in de ondernemingen boven de kosten aanwezig is: de winst. Die winst kan men zien als de enig beschikbare bron, waaraan inderdaad middelen kunnen worden ontleend tot verhoging van het reële arbeidersinkomen. Immers, als men voor dit doel de winst aantast, belast men alleen de ondernemingen, die in feite de noodzakelijke prosperiteit genieten, die dus inderdaad over reële waardeoverschotten beschikken, welke overschotten anders en zonder meer strekken tot verhoging van het inkomen van kapitaalverschaffers en ondernemers.

Deze winstparticipatie dient, in de gedachten-gang van de voorstellers, van overheidswege verplichtend te worden gesteld over de gehele linie, doch de praktische regeling en uitvoering behoort te geschieden door de bedrijfsschappen of corporaties. Daarbij moet rekening worden gehouden met het principe „Equal pay for equal work”, gelijk loon voor gelijke arbeid, wat impliceert, dat loonverschillen tussen gelijksoortige arbeid in verschillende ondernemingen zoveel mogelijk moeten worden vermeden. Daarom moet de winstparticipatie niet aldus worden toegepast, dat de arbeider deelneemt in de winst uitsluitend van zijn eigen onderneming, doch integendeel, de strekking van het voorstel is:

„Den arbeider deelgerechtigd te doen zijn in de „totale winst van de gezamenlijke ondernemingen „in denzelfden bedrijfstak, en hem daarbij een „zekere preferentie te geven voor zover hij „behoort tot een onderneming, die tot de totale „winst heeft bijgedragen.”

Dit komt neer op een uniforme berekening van het winstaandeel voor de arbeiders per bedrijfstak; de eigen arbeiders der onderneming, die winst heeft gemaakt, krijgen op die winst een

preferente aanspraak; wat overblijft wordt voor de gehele bedrijfstak „gepooled” en verdeeld over alle arbeiders van de bedrijfstak.

Ondanks deze claim van de arbeiders moet niettemin de onderneming zelf beslissen over het al dan niet uitkeren van de eventueel gemaakte winst. Wordt, om redenen van zelf-financiering, besloten tot inhouding van winst, dan mag dat natuurlijk niet tot gevolg hebben, dat de rechten der arbeiders verkort worden. Daarom moet in elke bedrijfstak een Arbeiderswinstfonds worden opgericht, waarin de arbeiders van de bedrijfstak deelgerechtigd zijn, en waarin worden ingebracht de rechten op niet-uitgekeerde ondernemingswinst. Het fonds zal dus beheren de kapitaal deelneming van de arbeiders in de ondernemingen van hun bedrijfstak, ontstaan uit aan de arbeiders toekomende, doch door de ondernemingen ingehouden winst. Verder zal — volgens het voorstel — een Arbeiderswinstbank worden gevormd, die ter zake van de wel tot uitkering gekomen winst fungeert als spaarbank. Deze bank ontvangt de uitgekeerde winsten, belegt en beheert deze, terwijl de arbeiders een spaarboekje ontvangen, waarover zij alleen in bepaalde gevallen mogen disponeren (aankoop onroerend goed, voorziening in bijzondere noden, overlijden, enz.) Het sparen zal dus in zekere mate zijn gedwongen sparen, wat naar het oordeel van de schrijvers in de gegeven omstandigheden en omwille van de arbeiders en uit een oogpunt van algemeen belang gemotiveerd is.

Dit, in grote lijnen, is het voorstel van de heren Romme en van den Brink tot verbreiding van privaateigendom, welk voorstel zij in hun voorwoord kwalificeren als een bijdrage „op den „grondslag van sociale gerechtigheid, tot de „persoonlijke vrijheid van hen, die tot de thans „bezitloze massa behoren, en tot de orde en de rust in de samenleving.”

Een paar kanttekeningen.

Ik herhaal, het project is belangrijk en het verdient in ruime kring de aandacht; het laatste woord behoeft er stellig nog niet over gezegd te zijn.

De vraag dringt zich op, of inderdaad op die wijze praktische resultaten van betekenis in de aangegeven richting zouden te bereiken zijn. Ook de schrijvers zelf zijn aan die vraag niet voorbij gegaan, waar zij van hun eigen voorstel getuigen: „Men stelle zich hiervan reëel nut voor individu en gemeenschap, maar „geen gouden bergen voor.”

Inderdaad, ik geloof dat het verstandig is om ten aanzien van de praktische resultaten voorsnog de verwachtingen niet al te hoog te spannen. De ondernemingswinst, in zover zij nog aanwezig is, is reeds met zware claims belast; daarop doen kapitaalverschaffers aanspraken gelden — aanspraken, die ook de heren Romme en van den Brink binnen zekere grenzen niet willen betwisten —, maar vooral is het de Staat, die zich daarvan enkele hartige brokken meent te moeten toeëigenen. Nu kan men nog weer een nieuwe groep toelaten als deelgerechtigden in de winst — de groep van de arbeiders —, doch daarmee wordt de kluit niet groter en dat betekent, dat aan de winstverdelingsproblemen in elk geval weer een nieuw probleem wordt toegevoegd, en wel een nieuw probleem, dat niet bepaald onschuldig is. Want het is allerm minst aanlokkelijk, dat de mogelijkheid van wrijvingen en conflicten in het bedrijfsleven nog wordt vergroot, en toch moet met die mogelijkheid worden rekening gehouden, indien men de weg opgaat van de participatie van de arbeiders in de ondernemingswinst.

Adresveranderingen

Wij verzoeken onze abonnees bij opgave van adresveranderingen niet alleen het nieuwe doch ook het oude adres te willen vermelden.

Wanneer de adresverandering voor het eerstvolgend nummer gewenscht wordt dient de opgave uiterlijk des Maandags in ons bezit te zijn.

Zij, die zich bij hun boekhandelaar hebben geabonneerd worden dringend verzocht hun adresverandering aan hun boekhandelaar op te geven.

De Administratie.

Hoe moet het winstaandeel van de arbeiders per bedrijfstak bepaald worden? Schrijvers zeggen zelf, dat op deze vraag geen quantitatie exact antwoord kan worden gegeven, wat inhoudt dat zij langs de weg van onderhandelingen zal moeten worden opgelost.

Hoe moet het preferente aandeel berekend worden, dat de arbeiders vóór de „poling” uit de winst van de eigen onderneming ontvangen? En hoe zal worden uitgemaakt op welke wijze het in totaal voor de arbeiders beschikbare bedrag over elk van de arbeiders individueel moet worden verdeeld?

Voor deze vragen, die met andere zouden te vermeerderen zijn, komt men in de werkelijkheid te staan, en men kan meer of minder optimistisch zijn ten aanzien van de mogelijkheid om in concreto daarvoor een oplossing te vinden, doch vast staat toch wel, dat al die vragen even zoveel wrijvingspunten opleveren, en het lijkt enigermate twijfelachtig of het verstandig is in de huidige toch reeds zo gecompliceerde situatie die nog op de koop toe te nemen.

Natuurlijk, deze en dergelijke objecties zijn allerm minst principieel. Principieel lijkt me het voorstel van winstdeling zeer aantrekkelijk. En het zou reeds uitermate belangrijk zijn, indien omtrent het principe en de algemene grondslagen van de uitwerking in ruimere kring overeenstemming kon worden verkregen en dat in de vorm van een uitsluitend systeem van sociaal-economische bedrijfsorganisatie een apparaat werd gecreëerd, dat eventueel voor de invoering van een winstdelingsproject zou kunnen worden ingeschakeld.

Doch anderszids is het van het grootste belang, dat men open oog heeft voor de praktische moeilijkheden en mogelijkheden.

Het zou te betreuren zijn, dat een goede en gezonde gedachte door een poging om haar te verwezenlijken op een minder gelukkig tijdstip, zou verloren gaan.

HENRIËTTE BOSMANS

De muziek als literair onderschrift

Mogelijk werkte de holle aanblik van een schamel bezet Ontspanningsgebouw te Eindhoven als een onprettige douche op de kunstzinnigheid, waarmee — naar wij allen weten — Henriëtte Bosmans toch in ruime mate is gezegend. Er zweefde zoo iets als een psychische handicap over haar manueel. Het duurde vrij lang, alvorens de pianiste die zekere artistieke neerslachtigheid had overwonnen. Eerst ten volle pas overwonnen leek zij in de met groote onbevangenheid gespeelde toegiften, een aria o.a. van Bach en een Mazurka van Chopin. Van een geheel anderen, veel doorzichtiger en muzikaler stijl leken deze, uit een late intimiteit en artistieke gemeenzaamheid geboren presentmuziekjes dan de officiële stukken van het programma. Vooral Chopins sonate met de Marche funèbre, leek te mannelijk van opzet, te pompeus van aanslag en daardoor te grof in het klankbeeld. Zelfs de beklemmende schoonheid van de Marche funèbre, waarvóór toch altijd wel een stijlvolle reproductie valt te leveren, bleek zelfs voor muziek met een literaire inhoud te problematisch van opvatting. Te dikwijls werd het melodische weefsel geofferd aan een te nadrukkelijk vasthouden aan de structuur. Speelde de componiste Henriëtte Bosmans hier de soliste misschien parten? Wij hebben deze sonate van Chopin eenigen tijd terug ook van Stefan Askenase gehoord. Het is heel leerzaam de twee opvattingen, het lenige en heldere klankbeeld van den Pool en de wat matte en overlade weergave van Henriëtte Bosmans, waarin ook de techniek niet vlekkeloos was, te confronteren. Natuurlijk blijven deze artistieke confrontaties altijd onrechtvaardig en volmaakt nutteloos, tenzij voor een persoonlijke verrijking. Er zijn te veel andere factoren, die het welslagen van een solistisch optreden beïnvloeden, en Henriëtte Bosmans had deze niet allemaal in haar voordeel. Enkele préludes van Debussy, waarvan „Ondine” wel een der schoonste en liefst gespeelde is, brachten daarna veel meer muzikale verdieping. De parelingen van het natte element in „Ondine”, de glinsteringen van het golven-spel werden teer in den klavierklank opgevangen. Na de préludes van Debussy twee préludes van Rachmaninoff, o.a. het fiere en martiale opus 5. Ook hier leed de nuanceering onder een zekere overladeheid, en een en ander werd er nog eens speciaal dik opgelegd in een prélude van v. Bruckner-Fock.

Tenslotte als belijdenis van artistieke zwaartillendeheid, de muziek gezien à travers een literair onderschrift: de wandelingen van Moussorgsky langs de zwaarmoedige teekeningen van zijn vriend Hartmann. Veel artistieke belevenis wist ook Henriëtte Bosmans er niet aan te ontlokken, tenzij de wensch om deze vrij sombere muzikale rondwandeling te kunnen beluisteren in de toch veel aannemelijker klinkende orkestbewerking van Ravel. Maar, zoals gezegd, in de toegiften ontmoetten wij in Henriëtte Bosmans, zij het wat laat, weer de rasmusicienne, beheerscht in stijl en klank, een kunstenaar van groote klasse.

H. J.

KOPENHAGEN

GAAT DEN HERFST IN

Het najaar is hier vrolijk ingezet: de viering van den 75en verjaardag van Koning Christiaan X op den 26en September — de eerste na de bevrijding — was één feestverruking, welke zevenhonderdduizend menschen in de binnenstad van Kopenhagen bijeenbracht, zonder uitzondering zwaaiend met vlaggetjes en het politie-cordon verbrekend om den Vorst de hand te kunnen drukken. Ik geloof niet, dat groter adoratie van een Koning mogelijk is dan men hier ziet. Bijna alle winkeltalages waren dagen vóór en na den feestdag getooid met groote foto's, schilderijen of platen van Christiaan X; hulde-gedichten en speldjes werden in ontelbaar aantal verkocht. Men schatte, dat de versiering van de „city" meer dan 25.000 kronen heeft gekost. De kaartjes voor de gala-voorstelling in de Opera, waar in de eerste helft de speciaal uit Amerika overgekomen zanger Melchior zong en in het tweede deel een Deensch ballet voor de voltallige koninklijke familie werd opgevoerd, kostten 250 kronen; Koning Haakon van Noorwegen en het Zweedsche kroonprinselijk paar waren aanwezig. Urenlang stond het publiek te wachten om in den ochtend de lijfwacht van den Koning — in lichtblauwe broek en met harige kolbakken op — in drie minuten te zien voorbijtrekken. Na deze bezettingsjaren is Christiaan X nog meer geliefd dan tevoren; algemeen bewonderde men zijn houding ten opzichte van de Duitschers. Een communist vertolkte zijn gevoelens aldus: „Het dynastiek systeem, daar ben ik op tegen, maar van den koning houd ik." De feestelijke sfeer blijft ook in de volgende dagen hangen. Kopenhagen is trouwens ook zonder dat niet minder gezellig dan Brussel of zelfs Parijs. Al is het park Tivoli gesloten, al worden bij het National Scala de buitenzitjes verwijderd en al wordt het om half zes donker, in de „selskap"-lokale, restaurants, automatieks, theaters, bioscopen en andere gelegenheden, op boulevard en pleinen bruischt het leven vrolijk verder. Op de Raadhuissplaats — voor Kopenhagen wat de Dam is voor Amsterdam — kan men voor prijzen van 55 tot 200 öre bij een tentje het nationale „Smörebör" koopen, een schijfje roggebrood, met dik boter en een belegging van ei, vleesch, worst, visch of kaas. De Nederlander die hier voor 't eerst na de bezetting terugkeert is geneigd zich een eier-indigestie te eten. Dan zijn er vruchten-, ijs- en koffie-kramen, kiosken, straat-fotografen, waarbij het publiek rond-scharrelt of waaraan het voorbijgaat; elk kwartier overstemt de klok van het groote raadhuis hun geroezemoes en het lawaai van trams, auto's met gasgeneratoren en fiet-sers. Maar 's avonds tegen elf uur kan men op ditzelfde plein ook een rotte plek in het stadsbeeld ontdekken: honderden jonge menschen, mannen en vrouwen door elkaar, dalen dan in de schuilkeiders onder de „steentjes" af om daar den nacht door te brengen. Misschien liggen ze met hun ouders overhoop, misschien ook woont hun familie op het land, maar ze vinden geen andere slaapplek omdat er woning-nood is en omdat het tegen de ge-bruiken is om onbenutte kamers bij particulieren te vorderen.

Het Raadhuissplein verlatend, kan men terstond de „Kalverstraat" der Deensche hoofdstad — die bijna een miljoen inwoners telt of rond

een vierde deel van de geheele bevolking van Denemarken — betreden. De straat heeft vier namen in de afzonderlijke deelen. Hier kan de Deensche vrouw haar hart ophalen. Ofschoon bijna alle industrie-producten schaarsch zijn, kan een vrouw zich schoentjes (als er geen leer is, neemt ze bekleeding van visschenhuid), japonnen, mantels en ondergoed (al is er geen echte zij en wol, kunstzij en celwol is er genoeg) aanschaffen. Alles is weliswaar peperduur, maar dat is een zaak van den man! Hoedjes kan men koopen in allerlei modellen, meest lage: in den vorm van een baret, kwartiermuts, dop-met-voiltje (al of niet opgemaakt), uniformpet, fez met lange kwast, amazone-hoed, enz. Toch moet een objectieve waarnemer toegeven, dat de Parijsche en Brusselsche vrouwen zich

Van een koningsfeest, Smörebör, peukjes rapers, eier-indigestie, schuilkeider-gasten en vrouwen-bevoorrechtiging

eleganter weten te kleeden; deze herfst-dracht kon wat vrolijker zijn. Voor de kinderen is dit een goed oord; de winkels liggen vol speelgoed. Bontjassen doen 400 tot 1200 kronen. Men kan meubels koopen, maar de modellen zijn petitieterig, in den geest van tuina-meublementen, tenzij het duur antiek betreft. Aan boeken is geen gebrek, maar tevergeefs zoekt men uitgaven in moderne talen. Juweelen, ringen en horloges zijn blijkbaar schaarsch — daar waren de Duitschers te gek op — maar zilverwerk prijkt in diverse etalages. In een volgeladen fruitwinkel zie ik druiven, champignons, perziken, appels, peren, visch in blik, in de zaak ernaast staan fraaie piano's met het bordje „verkocht." De heeren moeten zich waarschijnlijk tevreden stellen met vulpen en potlooden, want kleeren en schoenen zijn voor hen practisch niet te krijgen, tenzij zeer duur (een overhemd b.v. 34 kronen). Bonbons zijn volop te koop, maar de chocolade erom

is namaak. Dat overigens alles relatief is, blijkt wel hieruit, dat de Denen zich vrij arm voelen en er gek op zijn om met den veerpont naar Zweden te gaan om spullen te koopen. Gedurende eenige weken werd een beperkt deviezenverkeer toegestaan, doch de Zweden hebben dit snel afgesneden, daar in dien korten tijd goederen ter waarde van anderhalf miljoen kronen naar den zuidelijken oever van de Sont verdwenen! Nu kunnen de Kopenhagers één keer per maand oversteken om wat chocolade en tabaks-waren te koopen. Tabak! Dat is hier nog grootst probleem dan in Nederland. Ik ben er zeker van, dat er van de 57 peukjes die ik in Kopenhagen neerwierp, niet één is blijven liggen; je wordt deswege achtervolgd door jong en oud, sjofelen en goedgekleede mannen. De oorzaak is, dat er geen officieel tabaks-rantsoen bestaat, doch ieder afhanke-lijk is van wat de winkelier hem als klant verschaft. Over een maand zullen er echter op de stamkaart 100 sigaretten of 50 sigaren per maand worden verstrekt. T.a.v. andere levensbehoeften vertelde een Kopenhager nog het volgende: het boterrantsoen is in verband met den export gesteld op 250 gram per week, vet, vleesch, spek, kaas, worst, melk en room zijn vrij. In de restaurants ontvangt men 1 à 2 glazen bier per dag en één glaasje „snaps." Kousen en sokken zijn op den bon, huishoudelijke artikelen zijn goed verkrijgbaar, voor meubelen is heel weinig hout, lucifers zijn krap beschikbaar, leeren schoenen krijgt men zoo nu en dan op de stamkaart. Voor huisbrand zal dezen winter slechts 5 H.L. cokes per gezin worden verstrekt, turf is echter niet gedistribueerd en voldoende aanwezig. Ik vroeg hem hoe het mogelijk is dat vele oudere dames sigaren rooken. „Die koopen ze zwart à 75 öre per stuk", zei hij.

Van den ronden toren af, die een magnifiek uitzicht verschaft op geheel Kopenhagen met zijn koninklijk paleis, Christiansborg, Marmerkerk, Domkerk, 't hotel d'Angleterre en het koninklijk theater aan den Kongens Nytorv, en zooveel banken, warenhuizen en andere gebouwen die deze stad mooi maken, wordt het oog onweerstaanbaar getrokken naar den zilveren waterband in het oosten en zuiden: de heerlijke Sont en Oostzee. In de verte zonne-plekken op Zweedsche kust en het eiland Saltholm. En dan de havens: daar doet zich Kopenhagen heerlijk open! We gaan naar den „Frihavn", den vrijhaven waar eenige dagen

Op korte golf

Vijf cent per mijl.

De Douglas Aircraft Company heeft plannen aangekondigd voor de vervaardiging van een nieuw passagiers-vliegtuig met 48 plaatsen. De dienst met dit toestel zal zoo economisch zijn, dat een ticket ongeveer vijf cent per mijl zal kunnen kosten. Het zal niet lang meer duren of het is in de lucht goedkoop dan op den beganen grond!

Van nazivliegtuig tot tafelbel.

Van de Deutsche vliegtuigen die boven Engeland zijn neergeschoten, worden nu tafelbellen gemaakt. De afbeeldingen van de oorspronkelijke Big Three, Churchill, Roosevelt en Stalin zullen er in gestempeld worden.

Zwarte lijst voor Engeland.

Als Hitlers plan tot invasie in Engeland in 1940 was uitgevoerd, en natu-lijk gelukt, zouden onmiddellijk 2300 man- en vrouwen zijn gearresteerd. Deze aspirant-arrestanten waren reeds lang van tevoren met de bekende Deutsche zorgvuldigheid op een lijst gezet. Onder hen bevonden zich in de eerste plaats, Chamberlain, Churchill en Attlee. Van de letterkundigen en kunstenaars zouden gearresteerd moeten worden: Epstein, Aldous Huxley, Noel Coward, Thorndike, Vic Oliver en Paul Robeson. Samen met Attlee, die in tweeërlei hoedanigheid op de lijst voorkomt, zouden o.a. opgeborgen moeten worden, E. Nes-Bevin, Greenwood en Morrison. In aan-

merking voor het concentratiekamp zouden komen Eden, Lady Astor, Beaverbrook en natuurlijk Lord Vansittart. Toen deze laatste van het plan hoorde, zei hij: „Als de Duitschers er 2300 van ons willen hebben, dan wil ik er 100.000 van de Gestapo hebben." Van de vluchtelingen naar Engeland kwamen behalve de Gaulle o.a. op de lijst voor: Ernst von Stahrenberg, de vroegere chef van de Heimwehr in Oostenrijk, Stefan Zweig, Paderewsky, dr. Herman Rauschning, vroegere president van de Senaat van Dantzig, Rintelen, dr. Benes, Jan Masaryk, dr. Sig-mund Freud en Leon Feuchtwanger.

Eiffeltoren gezuiverd.

Voor het eerst sinds het begin van den oorlog, zal de Eiffeltoren te Parijs weer voor het publiek worden opengesteld. In 1940 werden de liften bij de terugtocht van het Fransche leger ten deele vernield. Ook de Eiffeltoren heeft men nu gezuiverd. Daarvoor had men 35 ton lijnzaadolie nodig.

Uit het kladboek der vrije muze

Jeugd en film in Moskou.

Er bestaan te Moskou speciale studio's voor kinderfilms. In de hoofdstad is een aantal theaters alleen voor kinderen ge-reserveerd. Zeer in trek waren eenigen tijd geleden „Le Grain magique", „Loia" en „Merlin l'enchanteur".

INSTITUUT VOC?
SOCIALE WETENSCHAPPEN
M.O. ECONOMIE
Mondelinge en ook schriftelijke op-
leiding door het geheele land.
Prosp: Sweelinckstr. 39, Den Haag.
M.O. Staatsinrichting - Candidaat-
rechten - Industriële Economie
Economie van den handel.

MODERNE KANTOORMACHINEHANDEL
REPARATIE-INRICHTING
Door het geheele Zuiden te ontbieden.
Fa. H. VAN DINTHER - BREDA
Nieuwe Ginnekenstraat 74, Tel. 3784.

RESA
Bekende
Schriftelijke
Cursus.
ARNHEM

Vraagt ons prospectus:
HOOFDAKTE
Frans, Duits en Engels L.O.
Wiskunde L.O. K¹ en K^v
Handelskennis L.O.

geleden Koning Haakon aan land stapte. Op de reede ligt een oude driemaster, vele zeeschepen wachten op inkling. Daar is ook een Neder-landsch schip: de „Fiducia" uit Overschie; de boef is beladen met hout uit Noord-Zweden gekomen maar kan niet verder: de machinist ligt in het hospitaal. Daar ligt ook een schuit vol met goederen van „Holland Hjealpen", welks affiches overal hangen. Deensche vrienden leiden ons langs de plaatsen waar in de dagen der bevrijding ondergrondse strijders hun leven lieten; er liggen versche bloemenkransen. Of overigens alle Kopenhagers, die mij vertellen dat ze zooveel illegaal werk hebben ge-daan, werkelijk veel geriskeerd hebben, betwijfel ik, want hier schijnt het al iets betekend te hebben als men gedurende een jaar een clandestien krantje in huis had....

F. M. v. HELDEN.

Internationaal cultureel contact.

De minister van openbaar onderwijs in België, Buisseret, zal naar Parijs gaan teneinde de laatste details te regelen van de culturele overeenkomst, die tus-schen België en Frankrijk zal gesloten worden. Deze overeenkomst omvat alle terreinen: radio, film, literatuur, uni-versiteiten, enz. en zij voorziet eveneens in het verlenen van beurzen aan Bel-gische studenten, die hun studies in Frankrijk willen maken. Eenzelfde over-eenkomst is ook in voorbereiding tus-schen België en Nederland en België en Engeland, zoo meldt „Le peuple".

Cultureel podium in België.

Te Brussel is het genootschap „De Tri-bune" opgericht, dat in den loop van het seizoen 1945/46 in den Kon. Vlaamschen Schouwburg te Brussel een reeks voordrachten zal organiseren, waarin niet alleen aan de moderne toneelpro-blemen, maar tevens aan literatuur en kunst aandacht zal worden geschonken. Als eerste sprekers zullen optreden Herman Teirlinck, Jan Boon, Maurice Roelants, Toussaint van Boelaere, Pie-ter G. Buckinx, Gust Maes, Pierre H. Dubois, dr. C. de Baere en Karel Jonck-heere, zoo meldt het „Laatste Nieuws".

Deval voor de film.

Jacques Deval, schrijver van „Sabres Bois" en van „Prière pour les vivants" is altijd zeer gevraagd in Hollywood. Zoo juist heeft men zijn laatsten ro-man „Oh! Frère" ter verfilming aange-kocht voor 75.000 dollar.

Bij een Geheimzinnig Plaatje

Ongalant misverstand omtrent de muze

Een tekeningetje van Marius de Leeuw, verschenen in een van onze vroegere nummers, heeft het artistieke geweten van menig lezer in opstand en opschudding gebracht. Men heeft er van alles achter en er in pogen te ontdekken. Er zijn er die er uren op hebben getuurd, alvorens zij ons hun kunsthistorische bevindingen omtrent de tekening deden toekomen. Sommigen hebben zich er heel profaan opgeworpen als op een zoekplaatje. Als of men achter de muze meer moet zoeken dan ze wil zijn. Men was niet altijd even galant en complimenteuz tegenover de muze, die het geval inspireerde. Men trachtte haar soms te vergelijken met gebruiksvoorwerpen en met ellendige dingen des dagelijkschen levens.

Men diene te bedenken, dat de muze zich dikwijls in geheimzinnige gewaden hult, om des te beter te kunnen zijn, wat zij is. Dat is, volkomen volgens de definitie, welke Oscar Wilde gaf van de vrouw: Een sphinx zonder geheim. Maar toch willen we voor de aardigheid, en met sportieve permissie van den teekenaar, hieronder enkele geheimen afdrukken, welk een kunstgevoelig lezer in het plaatje, dat wij hierbij ter confrontatie nog eens afdrukken, heeft ontdekt: Hij schrijft ons het volgende:

Ik heb in Uw weekblad van 29 Sept. j.l. tevergeefs in de „Kunst- en Letterenrubriek“ gezocht naar een beschouwing, dat getiteld had kunnen zijn: „Een praatje (met een vervelingsgeuew) „bij een plaatje van Marius de Leeuw“.

Toen namelijk mijn letterverslindend oog op pagina 4 was aangeland, viel datzelfde oog op het de Leeuw-oeuvre. En ik werd zoowaar gewaar dat dit oog zich niet kon gelooven. Dat oog bleek er dus geen oog op te krijgen, hoe ik het ook al hielp. Ik heb het Dada-kraakbeltje op een meter afstand gehouden en het daarna met een verrekijker weer bijgehaald. Ik heb het in een kippige houding van dichtbij bekeurd; daarna met een vergrootglas afgetast, maar helaas!..... mijn begrip voor kunst bleek te elementair te zijn om de betekenis der voorstelling in mijn snapvermogen tot een begrijpelijk „iets“ vast te leggen. Mijn vrouw opperde voorzichtig (want zij weet dat ik belangstelling voor grafiek heb)

dat de drukker het cliché wel onderstboven zou hebben geplaatst. Toen werd het gevalletje nog ingewikkelder, dus die veronderstelling kon gelukkig ontzenuwd worden. Tenslotte raad heb ik m'n achtjarig zoontje, die wel geen Jantje heet, maar er toch ook een kladschrift op na houdt, door middel van enkele rozijsjes en een stuk chocola, er toe over gehaald de zoekplaatjespuzzel na te tekenen, in de hoop dat hij in z'n kinderlijke onbevangenheid ook onbevooroordeeld te werk zou gaan. Het resultaat was dat hij het impressionistische kubakubisimakladderidatserijje transponeerde in een copie, die kon stammen uit de tijden der primitiefste primitieven. Op de school zou hij er vast en zeker strafregels voor gekregen hebben. Na deze mislukking heb ik m'n zoontje met z'n rozijsjes in bed gestopt en ben met m'n vrouw onder de schemerlamps gezellig aan zitten filosoferen wat of het nu eigenlijk wel kon zijn. Althans in het begin, zoolang het nog een soort denksnoet bleef, was het gezellig; want het onttaarde in een heftige discussie waarvan ik de details liever voor mezelf houd.

Aangezien we 21 September al gepasseerd zijn en de zon reeds tijdens haar jaarloop in de Weegschaal heeft gestaan, hetgeen volgens astronomische begrippen duidt op een voorbijgane zomer, veronderstelde ik dat het wel een of andere „Herfststemming“ kon uitbeelden. Mijn vrouw dacht echter „Eva na haar val“ ofwel „Adam uit de ballingschap ontvluht“, hetgeen wel pleit voor een sterk ontwikkelde, vrouwelijke fijngevoeligheid. Bij zoo'n stel titels denk je onbewust aan het aardsche paradijs en dit wekt weer suggesties van een weelderigen plantengroei met machtige boomen. Want ik ontdekte meteen iets, dat op een boomstam lijkt met een afgezakte kruin en een groote schaduwvlek eronder. Dus „De Moord in het Woud“ dacht ik hardop (gezien de symboliek der magisch aanzwevende mes-

sen, of zijn het stengun-projectielen?), maar mijn vrouw ging daar niet op door.

Misschien „De Dood eens Zwartens Piets“ zei ze (zeker beïnvloed door de woudmoord) volkomen passend in de sfeer der geldsanering. Intusschen was ik aan het einde van m'n laatste „Shirley“ gekomen en hoopte dat het de volgende maal 'n Craven A of Player zou zijn, net als in het Noorden.

„'n Straatbeeld in Hiroshima“ (natuurlijk na het voetzoekersatoombommetje) ofwel „Dachau-impressie“ zei ik weer onder het uitdooven van het Shirley-peukje. Maar dat van Dachau vond mijn vrouw te profaan.

Toen re- en dupliceerden we eenigen tijd tot de herrijzende thee (= half surrogaat en half echte) er ongenietbaar koud bij was geworden en kwamen tenslotte tot een formule die beide partijen bevredigde namelijk het kon nu niets anders meer zijn dan een vertraagde „April-mop“ die als nieuwe richting in de kunst in de hardstikke donkerte het levenslicht zag. Nog niet was daarbij uitgemakt of het kunst met een groote K of een kleine k was. Mogelijk in het geheel zonder k, dus UNST, wat op zichzelf niets wil zeggen. Echter wel als de redactiechef in een goede bui den zetttersbaas ordonneert om een groote G op te snorren en dus uit GUNST tot de kunst (de liefde blijft totaal buiten beschouwing ditmaal) het tekenorakel een bladvolingspositie krijgt.

Of geldt hier soms. Dem Künstler ist alles Kunst? Intusschen wachten we toch met groote nieuwsgierigheid en belangstelling tevens op een juiste verklarende tekst. Dat zal en het populaire cultuurele weekblad en deszelfs lezers ten goede komen. Het (ant)woord dus aan Marius de Leeuw. Bij voorbaat dank! Intusschen met vriendelijke groeten.

Tilburg.
M. Naninck.
Dit (ant)woord volgende week.
Red.

Onze kunstschaten TERUG NAAR NEDERLAND.

Alle kunstschaten, antiekten en bibliotheken welke gedurende de vijandelijke bezetting in vijandelijk bezit zijn geraakt, dienen te worden aangegeven ingevolge Verordening van het Militair Gezag van 24 Juli 1945, No. 133.

Tot aangifte is verplicht een ieder die gedurende de vijandelijke bezetting het genoemde op eenige wijze, al dan niet vrijwillig, heeft afgestaan aan een vijandelijke staat, vijandelijk onderdaan of een persoon wonende, verblijfhoudende of zich bevindende in vijandelijk gebied, alsmede een ieder die daarbij betrokken is geweest of daarover dan wel omtrent het vervoer of de bewaring inlichtingen kan verschaffen.

Aangifteformulieren gratis verkrijgbaar bij de
STICHTING
NEDERLANDSCH KUNSTBEZIT
AMSTERDAM - Heerengracht 458 - Tel. 33133

Met de verplichting tot aangifte wordt geen enkel faciat doel nagestreefd. Zij beoogt alleen een volledige documentatie voor het terugvorderen van het aan Nederland onttrokken kunstbezit. Deze gegevens staan uitsluitend ter beschikking van de stichting Nederlandach Kunstbezit.

Onzichtbare Stoppage!

Brand-, schert-, motgaten, etc. maar...
dan ook WERKELIJK ONZICHTBAAR!
LAURENS BIJNEN
HOOGSTRAAT 47 A. EINDHOVEN.
Stoppage voor geheel Nederland.
Armleeuwen, Chevrons, etc. voor militairen verkrijgbaar

OOK IN DE TOEKOMST

VLISCO

N.V. P.F. v. VLISSINGEN & Co's
KATOENFABRIEKEN - HELMOND

Wij pompen weer!

Het edele nat uit de eeuwenoude grondvaten, waarin het product tot rijping is gekomen.

RYNBENDE'S

Zeer oude genever.

Na den oorlog

voor Nederlandsche Rijwielen...
Nederlandsche onderdeelen

n. v. Robur

Rijwielonderdeelen- en Buizenfabriek Helmond

HOE PRACTISCH!

Op het gebied van lampen is in ons bedrijf alles verenigd: wij ontwerpen, fabriceren en installeren. Vooreerst hebben getroffen de voorkeur.

ALBERT JASPERS

Ceintuurbaan 308 - A'DAM - Leidschestr. 11
Grootste lampen-speciaalzaken in Nederland

en ik stuur U rozen.
Wend van mij af Uw gezicht, en blijf gij van mij weg,
Wend van mij af Uw gezicht, en blijf gij van mij weg, met
Uw bruin-bekorst bloote aardappelpelaat.
en ik schenk U zware staven goud. K. M.

Het beste jeugdboek.

Nederland's Boekhuis, Boerhaavestraat 76, Tilburg
schrijft een prijsvraag uit voor het beste jeugdboek.
Er zijn drie prijzen: eerste prijs f 500.-; 2de prijs
f 250.- en derde prijs f 150.-. Gevraagd wordt een
vlot romantisch verhaal voor de katholieke jeugd,
jongens en/of meisjes. De leeftijdsgrens is zeer ruim
genomen n.l. circa 10-17 jaar, met dien verstande, dat
een en hetzelfde verhaal niet voor al die leeftijden
geschikt behoeft te zijn. Het onderwerp is vrij. Voor
richtlijnen zij verwezen naar het beginselprogramma van
den R. K. Keurraad: Brochure no. 1 De omvang van
het manuscript zal bedragen circa 45 tot 50 duizend
woorden. De termijn van inzending sluit 15 Maart 1946.

VAN DE BOEKENTAFEL

M. R. tot den Kattenhof, Tusschen Lek
en Waal. — „De Poort“, Amsterdam.

Als voorlopige uitgave van de „Avantgarde“ reeks
verscheen in het begin van dit jaar clandestien deze
verzenbundel. Een bundel die bewijst hoezeer in de
periode der illegaliteit vrijwel alles een kans kreeg op
het gebied der literaire publiciteit. De verschillende
afdelingen bevatten een aantal bizarre gedichten,
waarin het bizarre echter nergens gestalte vond in
een beklemmende, benauwende verbeelding; gedichten
verder die men het best dateren kan in de periode van

het expressionistische vrije vers en die soms herinneren
aan de hymnische poëzie van Moers of, een enkele
maal, aan Van Ostayen. Er is ook een afdeling met
wat flauwe grappen, getiteld Psychologie.
Soms bemerkt men aan een enkele aanzet, een paar
zuiver gevonden regels, dat de schrijver niet geheel en
al ontbloeit is van talent. Ook een kort gedichtje als
Avond bewijst dat. Het is wel geen vers dat de wereld
uit (of in!) haar voegen licht, maar het is, in al zijn
bepertheid, vrij zuiver. — Een curiosum uit de tijd der
illegaliteit, die ook niet zonder kolder was, blijktens dit
gedicht, Spook nummer drie:

Blijf van mij weg met je rafelig, goor-katoenen gezicht,

GEVESTIGD:

Ir. F. J. M. SCHILTE w.i.

Adviseerend Ingenieur.

EINDHOVEN, 1 October 1945.

Petrus Dondersstraat 30.

Telefoon 2039

Op Researchbureau te Rosendaal

WORDT GEVRAAGD:

Privé-Secretaris(esse)

Vereisten: Steno-Typist(e), Franse en Engelse Handels-correspondentie, vlot Stylist, grote algemene ontwikkeling, brede wetenschappelijke belangstelling, vooral voor natuur-wetenschappen. Voor accurate zelfstandige persoonlijkheid aangename werkring. Sollicitaties te richten tot de Directie "TECHNATOOM", Rosendaal.

ANTIQUARIAAT.

In antiquariaat in het Z.O. des lands is een **betrekking vacant als Chef.**

Sollicitanten moeten volledig op de hoogte zijn met in- en verkoop, gereedmaken van catalogus, etc. en leiding kunnen geven aan personeel. Voor vakkundig energiek persoon, die in staat is zijn werkzaamheden zelfstandig te regelen, goede vooruitzichten.

Brieven met volledige inlichtingen betreffende opleiding, tegenwoordige werkring en verlangd salaris, onder Nr. 124, aan het bureau van dit blad.

Gemeente Eindhoven.

Burgemeester en Wethouders roepen op sol. naar de betrekking van

ARTS

bij den Gemeentel. Geneesk.- en Gezondheidsdienst dier gemeente, mede te belasten met werkzaamheden van Schooloris. Sol. stukken op zegel vóór 1 Nov. a.s. aan den Burgemeester. Geen bezoek dan na persoonl. oproeping.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

VERDIJK.

De Secretaris,

VAN ELK, waarnemend.

GRASSO'S MACHINEFABRIEKEN N.V.

te 's-HERTOGENBOSCH zoekt voor hare afdelingen

Koelinstallaties en Luchtcompressoren een all-round vertegenwoordiger, ter bewerking van een gedeelte van haar afzetgebied in Nederland. Voor representatief heer met aantoonbaar commercieel succes en bij voorkeur met enige technische kennis

LEVENSPPOSITIE

Candidaten moeten bereid zijn eventueel deel te nemen aan een psychologisch onderzoek bij de NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR PSYCHOTECHNIEK te UTRECHT. Br. met uitvoerige inlichtingen, eigenhandig geschreven en vergezeld van twee nieuwe scherpe foto's van voren en opzij, binnen een week te richten aan ADVERTENTIEBUREAU v/b ALTA te UTRECHT, met vermelding links boven de brief, op de foto's en op couvert: NE 935, met daaronder naam, adres en leeftijd in drukletters.

H.H. FABRIKANTEN!

U kunt door mechanisatie de productie opvoeren. Wendt U daarom met uw technische problemen tot deskundigen.

Constructiebureau BONNIER-LOUWERSE

EINDHOVEN, FLORALAAN-OOST 180

HET ONTWERPEN EN UITVOEREN VAN:

Speciaal Machines, Gereedschappen, Transportinrichtingen

ONS VOLKSLIED

Nederlandsche liederen uit Noord en Zuid

OM TE ZINGEN EN TE SPELEN

VERZAMELD DOOR
ALBERT DE KLERK, JAN MUL
EN HERMAN STRATEGIER
MET VERSIERINGEN VAN
FRANS MANDOS

3 DEELEN à f 2.90

FRANCO PER POST

*

BOEKHANDEL H. COEBERGH

GED. OUDEGRACHT 74, HAARLEM

GIRO 85843

MAASTRICHT-AMSTERDAM.

Aangeboden: MODERNE WONING; 7-kamers, centrale verwarming, fraai uitzicht te Maastricht.

Gevraagd: MODERNE VILLA of FLAT met c. a. 9 kamers centrale verwarming in Amsterdam.

Inlichtingen bij makelaar JAN BANEKE, Leidschegracht No. 57 te Amsterdam, Tel. 35060.

De Leidsche

Onderwijsinstellingen

Johan de Wittstraat 135-139, LEIDEN, geven cursussen op elk gebied. Wanneer U ons even schrijft, welke studie U interesseert, sturen wij U vrijblijvend een uitvoerig PROSPECTUS

Handelswetenschappen en Economie, L.O. en M.O. Acten, Nijverheidsonderwijs, Talen (o. m. elementair Latijn), Technische Vakken (o. a. Luchtvaart)! Reclame, Tekenen, Schoonschrijven, Psychologie, Philosophie, Geologie, Landbouw, Veeteelt, Tuinbouw

STUDEERT

WANT

Rubberdoek

voor Gummi regenkleeding, Gabardine-tusschenvoering, Hospitaal-linnen, Carrosserie-doek, Kinderwagen kapstof, Ballon doek, Beenpijpen, Waterdichte Kleeding, Motzakken, Sous-bras, Badtassen, enz.

Hollandsche Gommage Industrie N.V.

BREDA - Tel. 8521

ST. JORIS-COLLEGE en ST. CATHARINA-LYCEUM te EINDHOVEN.

Voor de in het schoolprogramma voor de Middelbare Meisjes-school geplaatste zanglesen, ten getale van 5, wordt een

Leraar of Lerares

GEVRAAGD.

Eveneens wordt gevraagd

een Leider

voor het schoolorkestje. De voorkeur wordt gegeven aan iemand, die beide functies kan combineren. Brieven in te zenden aan den Rector van het St. Joris College en St. Catharina Lyceum, J. Smitslaan 20.

WIE HELPT

de zwaar getroffen Kerk te WELLERLOOI aan

EEN BRANDKAST en eenige KERKSTOELEN.

C. JONKERS

Pastoor, Wellerlooi.

Someren-Eind, R. K. Meisjes-school.

Gevraagd:

een Onderwijzeres

Vaste betrekking.

Brieven aan het Hooft der School.

Mevr. BLOMJOUS, Breda

Catharinastraat 16,

VRAAGT een flinke

R. K. Kinderjuffrouw

op de hoogte met Naaien en Breiwerk. Meerdere hulp aanwezig.

R. K. Zakenman

met prima relaties in Heerenconfectie en Modebranche

zoekt Agenturen.

Brieven onder No. 126, bureau van dit blad.

In Eindhoven gevraagd:

Winkeljuffrouw.

Eenige ervaring in Banketbakkerij vereischt. Extern. Brieven onder No. 123, bureau van dit blad.

BIEDT ZICH AAN:

Jongeman, 42 jaar, R. K. als

Tuinbaas-

Bedrijfsleider

of iets dergelijks. Goed op de hoogte met aanplantingen Fruit-, Bloemen- en Groententeelt. 13-jarige zelfstandige ervaring. Flink voorkomen. Bezit diploma. Prima referenties. Adres

H. DE BRUIN

Kerkstraat 42, Bolsward (Fr.)

Goed Stylist,

29 jaar, R. K., met journalistieke ervaring en vakdiploma van den boekhandel ZOEKT zoo moge-voor direct een hem ge-eigende

WERKKRING

in uitgeverij of bij dagblad, weekblad, vertaalbureau, etc. Brieven onder No. 125 bureau van dit blad.

Apoth. Assistent(e)

gevr. te Breda ap. Ass(e) liefst met ervaring, ev. als eerste assist. Salaris naar bekwaamheid. Br. onder no. 468 A.V. Dagblad "De Stem".

Op Architectenbureau te Eindhoven

IS PLAATS VOOR EEN

Stedebouwkundig Teekenaar

met rijke ervaring in het uitwerken van uitbreidingsplannen. Brieven met opgaaf van referenties, opleiding, laatst genoten salaris, enz. aan Bureau "De Nieuwe Eeuw", onder no. 127.

St. Joseph Ziekenhuis, Eindhoven.

GEVRAAGD voor zoo spoedig mogelijk

een Medisch Analyste.

Brieven aan den Geneesheer-Directeur.

Te weinig vocht...

dat kost geld!

Behalve dat te weinig vocht in een fabriek het verwerken van zekere producten onmogelijk maakt en te veel vocht het oxydeeren van machine-onderdelen bevordert, zijn beide ook slecht voor de gezondheid van de arbeiders. Zorg voor het juiste vochtgehalte... de juiste temperatuur... gereinigde lucht... enz. Zonder verplichting bezoekt onze deskundige U voor het geven van uitvoerige adviezen

VOLKER

TEL. 3124
EINDHOVEN

CENTRALE VERWARMING N.V.

Specialiteit in het aanleggen van fabrieksapparaten voor verwarming bevochtiging - ontneveling - droging en koeling.

De basis

voor Uw toekomstplannen!

Sparen en risico dekken door middel van

EEN POLIS VAN DE EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Maatschappij op het

Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-GRAVENHAGE

Gaarne geven wij U inlichtingen

Hoofdkantoor te 's-Gravenhage,

tijdelijk Riviervischmarkt 5,

Telefoon 183804

Administratiekant. te Dordrecht,

Bellevuestraat 2, Telefoon 5346

BOVRIL versterkte het Engelsche volk in zijn strijd!

BOVRIL zal ook U versterken zodra import mogelijk is!

IMPORTEUR N.V. NEMAMERK

te v.d. KUNSTRAAT 277 - 279 - DEN HAAG

N.V. Glasindustrie L. A. Wouters, Breda

N. Haagdijk 22-26 - Telefoon 8523.

Importeur van Venster- en Gegoten Glas.

GROOTHANDEL IN:

VENSTER-
CATHEDRAAL-
FIGUUR-
SPIEGEL-
DRAAD-
GERIBD-

GLAS

H.H. Grossiers, Winkeliers en Banketbakkers,
bestelt nu reeds voor de a.s. FEESTDAGEN Uw
VRUCHTEN-ESSENCES
zowel klein- als groot-verpakking in 12 gangbare
smaken. Wij zijn specialisten in:
KOFFIE- en MOCCA-ESSENCES
Spiering's Industriele Onderneming C.V.
KATWIJK AAN ZEE.

MEER GENOT VAN UW TUIN!

Lente, zomer en herfst zult U
genieten van een ongekeende
kleurenrijkdom.... Uw tuin
wordt een feest van zonlicht
en bloemenpracht, als U nu
alles door een kundig tuin-
architect in orde laat maken.
Vraagt inlichtingen bij:

Jan Leenders

KWEEKERIJEN • TEGELEN (HOLLAND) TEL. 698 (K 4706)

**GOED
NIEUWS**

Elke huisvrouw kan nu een heerlijk
kopje „Nettie” zetten. „Nettie” komt de
smaak van echte thee het meest nabij.
Als er weer echte thee komt, zult U
door toevoeging van „Nettie” veel
langer met Uw theerantsoentje kun-
nen doen en U proeft het verschil niet.

NETTIE

...net echt!

TEXTIELFABRIEKEN

**DIDDENS &
VAN ASTEN**

SPINNERIJ NIJVERDAL
HELMOND.

Fabrikanten van:

wollen-, halfwollen- en katoenen dames-
stoffen, katoenen manufacturen, katoenen-
en halfwollen dekens, dweilen, hand- en
thee-doecken, gordijnstoffen.

MIDDENSTANDSDIPLOMA

ENGELS - MALEIS - RUSSISCH - ANKERWIKKELEN - ALGEM.
ONTWIKKELING - THEORIE AUTORIJEN - AUTO-TECHNIEK
ENZ.

Begin nu de studie voor het middenstandsdiplo-
ma '46, met onze prima
schr. privélessen. In 1944 slaagden al onze kandidaten op 1 na!
Boeken in prijs begrepen. 52 lessen in eens betaald . . . f 80,-
in 2 term. à f 42,- 4 term. à . . . f 22,-

Verder schriftelijke privélessen in:
Engels beginners, gevord., verder gevord., Handelscorr.
respectievelijk . . . f 50,- f 50,- f 70,- en f 70,-
Frans en Duits beg., gev., Hand.corr. resp. f 50,- f 80,-
Nederlands t/m M.U.L.O., Nederl. Handelscorr., Nederl.
Internationale respectievelijk . . . f 50,- f 70,- f 120,-
Russisch (leiding ing. S. Subbotin) . . . f 70,-
Maleisch (leiding Raden S. Nimpoeno) . . . f 50,-
Zweeds, beg., gev., handelscorr. resp. . . f 50,- f 80,-
Noors, beg., gev., verder gev. . . f 50,- f 80,-
Deens, Spaans, Italiaans, alle . . . f 50,-
Algemene ontwikkeling aansl. op Lager Onderwijs . . . f 50,-
Algemene ontwikkeling aansl. op M.U.L.O. Onderwijs . . . f 70,-
Opl. L.O. Frans, Duits, Engels en Handelskennis; alle . . . f 80,-
Algebra en Meetkunde leerstof t/m M.U.L.O. elke cursus . . . f 75,-
Algebra en Meetkunde leerstof t/m H.B.S. 5 j.e. elke cursus . . . f 75,-
Ankerwikkeling, Auto-techniek . . . f 55,-
Landmeten en Waterpassen opt. theorie Landm. Federatie . . . f 100,-
Alle bovenstaande cursussen 52 lessen.
Handschriftverbetering 12 lessen . . . f 20,-
Theorie Autorijden 10 lessen . . . f 15,-
Goniometrie 10 lessen . . . f 25,-
Kadaster en Hypotheken 25 lessen . . . f 60,-
Cursus Polderaanlegingen 24 lessen . . . f 70,-
Volledige theoor. opt. Taxateur-Makelaar, Radiometeor. en technicus.
Opl. examen Rentmeester, ingaat door de Ned. Vcr. van Rentmeesters.

VRAAGT INLICHTINGEN.
indien beslist noodzakelijk betaling in termijnen mogelijk.
Vul onderstaand inschrijfformulier in en zend het aan:

E.N.I. Burg, Reigerstraat 63 bis, Utrecht. Schrijf mij in voor
gehele cursus
Zendt mij . . . lessen per week. Ik betaal ineens/gaarne in
termijnen op de manier zoals U verlangt en thans mogelijk is.
Ik ben . . . jaren oud. K H G
Naam (in blokletters):
Adres:

„CHEERIO!”

Zondag 4 December: water in de
fabriek! Met de laarzen aan,
gezeten op een paar velling-
kistjes, werd de heerlijke
Tamera-vruchtenwijn getapt
uit een aangeschoten vat.
Zóó bleef bij Taminiau de
stemming behouden, toen de
fabriek in de frontlijn lag.
Men slaagde er zelfs in niet
alleen de stemming, maar
ook de fabriek zelf te be-
houden. Tot groote vreugde
van alle TEO-vrienden!

**TEO
TAMINIAU**
ELST (O.B.)

Volgt schriftel.
JAZZ-PIANO
CURSUS
Vr gratis prosp.
JOOP JAMSEN
v. Brakelstr. 12
Den Haag

... en nu nog
ons kopje
ECHTE

NIEMEIJERS
koffie en thee!

ZUIVERINGS- en
ONTSMETTINGSDIENST
FIRMA RIJPERT & Co.
Nieuwe Huizen 21, Tel. 8734
BRED.

Speciale zuiveraars van wonin-
gen, meubelen, Rijks- en
Gemeentebouwen, Hotels,
Ziekenhuizen, Brood- en Koek-
bakkerijen, Schepen, Scholen,
Werkkampen, enz.
VRAAGT ONS OM INLICHTINGEN.

DUSAN
Kinder-poeder
GENEESKRACHTIG
EN VERZACHTEND
Uitsluitend verkrijg-
baar bij H.H. Apothe-
kers en Drogisten.
PHARM. FABR.
DUSAN
AMSTERDAM
POSTBUS 802

INSTITUUT MINERVA

ABERDEEN SCOTLAND

NIET IN UW ZAK

moet Uw woordenboek zitten, maar in Uw
hoofd! **STUDEER ENGELS** bij Engelse
leraar, f 7.- per maand of f 25.- contant.
2 lessen per week

Tijdelijk Hoofdkantoor voor Nederland:

HERTOGSTR. 35, POSTBUS 102, TILBURG

Oud goud, juweelen,
antieke kasten, kisten,
schilderijen en verder antiek.
WIJ KOOPEN
H. DE WIT
ANTIQUAIR — RIVIERSTRAAT 20 — EINDHOVEN

HERMAN VAN THIEL
APPARATENFABRIEK BEEK EN DONK.
WATERREINIGINGINSTALLATIES
OP ELK GEBIED

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

150 KANTOREN
IN NEDERLAND

GRATIS GIROVERKEER

TUNGSRAMRADIO
BLIJFT ZICH HANDHAVEN

Wij werken mede aan de wederopbouw
N.V. Gloeilampenfabriek „RADIUM”, Tilburg

TECHNISCH BUREAU WEIJERMAN

Fa. F. van Gorp & Zn., Achter 't Stadhuis 16, 's Bosch
AUTOMATERIAAL EN GROS.

Levering uitsluitend aan garage's of erkende
bedrijven. Voor directe levering nog
beperkte voorraad auto-onderdelen.

NEDERLANDSCH VERKOOPKANTOOR VAN SCHROEFBOUTEN

Helmond Mierloescheweg 2e

LECTURA-SPECIALITEITEN.

„Franklin Delano Roosevelt”. De vrijheids-
kampioen. Een fraaie, in pastelkleuren uitge-
voerde foto-reproductie f 1.-

Foto-reproducties van H. M. de Koningin, Prinses
Juliana, Prins Bernhard, de Prinsesjes met hun
Moeder, in prijzen van . . . f 0.35, f 0.45 en f 0.50

10 uitgezochte liederen voor den huiselijken
kring, voor zangstem en piano f 0.60

„Mannen die wij nooit vergeten”, 12 vlot ge-
teekende caricaturen van beroemde mannen f 1.80

„Hekeldichten” op Adolf en Antoon, van onder-
gedoken dichter f 1.-

ALLE TIJDSCHRIFTEN.

Wij verwachten binnenkort een uitgebreide serie
buitenlandsche bladen.

LECTURA KIOSKEN-ONDERNEMING

Gevestigd te: Tilburg, Den Bosch, Eindhoven, Breda,
Veghel, Roosendaal, Bergen op Zoom, Hel-
mond, Heerlen, Maastricht, Spekholzerheide,
Goes.

SOLDAAAT EN BURGER
dezelfde schriftelijke cursussen:
ENGELS, MALEIS, FRANS, DUTS:
Vlot spr. en schr. in 4 of 8 mnd. f 2.50
p. mnd. Steno - boekhouden - mid-
denstandsdiplooma - Ned. Taal en
Correspondentie. Opleiding prak-
tijk examen Engels en Boekhouden.
**NED. TALEN INSTITUUT
ROTTERDAM**
(Eerst illegaal, nu nationaal.)

BON Gratis proefles van:
naam
no. 114 adres te